

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ЧАСТНОПРАВНИ НАУКИ“

**ИСКОВЕ НА КРЕДИТОРА
В ИЗПЪЛНИТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО**

Автореферат

на дисертационен труд
за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
Професионално направление: 3.6 Право (Граждански процес)

ДИСЕРТАНТ:

Васил Райчев Райчев

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ:

доц. д-р Таня Панайотова Градинарова

София, 2023 г.

Съдържание

	стр.:
I. Увод	3
II. Обща характеристика на дисертационния труд	3
1. Тема	3
1.1. Мотиви за избор на темата	3
1.2. Актуалност и значимост на темата	4
1.3. Разработеност на темата в литературата	5
2. Принадлежност към научната област „Граждански процес“	5
3. Обект на изследване	6
4. Предмет на изследване	6
5. Методи на научно изследване	7
6. Цел на научното изследване	8
7. Обем и структура	8
8. Източници	10
III. Изложение на основните тези в дисертационния труд	11
1. Глава първа	11
2. Глава втора	12
3. Глава трета	13
4. Глава четвърта	18
IV. Приноси моменти	24
V. Предложения <i>de lege ferenda</i>	26
VI. Заключение	29
VII. Публикации във връзка с дисертационния труд	30

I. Увод

Настоящият автореферат очертава изследователската рамка на дисертационния труд на тема „Искове на кредитора в изпълнителното производство“. В автореферата се излагат мотиви за избора на темата на дисертацията, както и съображения за нейната актуалност, значимост и разработеност в литературата. Аргументира се принадлежността на научното изследване към научната област „Граждански процес“. Посочват се обектът, предметът, използваните методи на научно изследване и целта на научната разработка. Разглеждат се обемът и структурата на дисертацията. Очертават се използваните в хода на научното изследване литературни източници, групирани въз основа на тяхната същност и предназначение. Накратко се релевират основните тези във всяка от четирите глави на дисертацията. Излагат се основните приносни моменти, които се открояват в дисертационния труд, както и формулираните в хода на научното изследване предложения *de lege ferenda*. Изброяват се публикациите на автора във връзка с дисертационния труд.

II. Обща характеристика на дисертационния труд

1. Тема

1.1. Мотиви за избор на темата

Темата на дисертационния труд е „Искове на кредитора в изпълнителното производство“. Правната теория и съдебната практика определят кредитора като „господар на изпълнителното производство“, поради което защитата на неговия легитимен правен интерес, а именно удовлетворяването на неговото вземане, заема централно място в изпълнителния процес. Изпълнителният процес от своя страна е определян в теорията като „венецът на съдопроизводството“. Ето защо избраната тема има важно обществено значение, тъй като ефективната защита на кредитора по исков ред е израз на принципите на справедливостта и на правовата държава, установени в преамбюла на Конституцията на Република България, а оттам – и гаранция за доверието в правосъдието изобщо.

1.2. Актуалност и значимост на темата

Темата на дисертационния труд е базирана върху актуалната нормативна уредба на исковете на кредитора в изпълнителното производство по българското право. Дисертационният труд е съобразен с действащото законодателство и постановената съдебна практика към 20.04.2023 г.

Проблемът за защитата на кредитора – заявител в заповедното производство или взыскател по вече образувано изпълнително дело, представлява интерес не само за правната доктрина, но и за практикуващите юристи. Тя има важно практическо значение. В българската юриспруденция изпълнителното производство е било предмет на тълкувателната практика на Върховния съд – ТР № 90 от 01.11.1972 г. на ОСГК на ВС, ППВС № 3 от 18.11.1980 г. по гр. д. № 3/1980 г., а при действието на актуалния процесуален закон Върховният касационен съд прие редица тълкувателни решения по въпроси, свързани с изпълнителното производство – ТР № 4 от 18.06.2014 г. по тълк. д. № 4/2013 г. на ОСГТК на ВКС, ТР № 2 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС, ТР № 4 от 11.03.2019 г. по тълк. д. № 4/2017 г. на ОСГТК на ВКС, ТР № 8 от 02.04.2019 г. по тълк. д. № 8/2017 г. на ОСГТК на ВКС, ТР № 6 от 20.05.2022 г. по тълк. д. № 6/2020 г. на ОСГТК на ВКС, ТР № 2 от 22.11.2022 г. по тълк. д. № 2/2021 г. на ОСГТК на ВКС, ТР № 3 от 28.03.2023 г. по тълк. д. № 3/2020 г. на ОСГТК на ВКС. Освен това в последните години се формира богата съдебна практика по приложението на исковата защита по чл. 422 и чл. 464 ГПК, която изисква задълбочено проучване, анализиране и теоретично осветляване. В дисертацията, наред с посочената задължителна и казуална практика, е разгледана също така и практиката на Конституционния съд по въпроси, свързани с изпълнителното производство, както и по отделни въпроси – практиката на Арбитражния съд при Българската търговско-промишлена палата, на Съда на Европейския съюз, на Европейския съд по правата на човека, на Спортния арбитражен съд, на Върховния съд на САЩ и др.

Практическото значение на разгледаните в дисертационния труд проблеми, с някои от които и авторът се е сблъсквал в адвокатската си практика, е друг самостоятелен мотив за избора на така формулираната тема на дисертацията.

1.3. Разработеност на темата в литературата

В българската правна литература са налице научни изследвания, в които изпълнителното производство е разгледано в неговата цялост – самостоятелно (напр. Мутафчиев, 1989, 2005; Градинарова, 2015, 2016) или наред с общия исков процес (напр. Силяновски, 1946; Сталев, 1988, 2001). Наскоро бе издадено подробно коментарно съчинение, посветено на изпълнителния процес (Градинарова, Т., М. Обретенова, Д. Димитров, Б. Николова, К. Машев, Г. Хорозов, Н. Колев. *Актуални проблеми на гражданския изпълнителен процес. Приложен коментар. Анализ на съдебната практика*. С.: ИК „Труд и право”, 2023), което е съобразено в дисертационния труд. Исковата защита на длъжника е била предмет на задълбочено научно съчинение от Живко Сталев (Сталев, Ж. *Исковата защита на длъжника срещу принудителното изпълнение*. Годишник на Софийския университет, Юридически факултет, том XLIII, 1947/1948). Липсва обаче самостоятелно всеобхватно изследване, посветено само на исковата защита на кредитора в заповедното и в изпълнителното производство, в т.ч. и на актуалната нормативна уредба на проблема, включваща исковете по чл. 422, ал. 1 ГПК и чл. 464, ал. 1 ГПК.

Необходимостта от такова изследване, с оглед посоченото по-горе в изложението практическо значение на проблема, е още един самостоятелен мотив за избора на така формулираната тема на дисертацията.

2. Принадлежност към научната област „Граждански процес“

Защитата, която е предмет на дисертационния труд, се осъществява по съдебен исков ред. Правната уредба на разглеждания проблем – исковете на кредитора в изпълнителното производство, е в Част пета на ГПК, озаглавена „Изпълнително производство“. Исковете се предявяват пред гражданския съд, като могат да бъдат разгледани по общия исков ред (Част втора на ГПК) или по реда на производството по търговски спорове (Глава тридесет и втора, Част трета на ГПК), в случай че са налице предпоставките на чл. 365 ГПК. Страните участват в производството в качеството си на частноправни субекти, като са равнопоставени и съдът им осигурява равна възможност да упражняват предоставените им права (чл. 9 ГПК). Предмет на разглежданите иски

поначало са частни вземания на кредитора срещу длъжника (при иска по чл. 422, ал. 1 ГПК) или на конкуриращ кредитор срещу длъжника (при иска по чл. 464, ал. 1 ГПК), като образуваните по исковете производства са граждански дела по смисъла на чл. 14, ал. 1 ГПК.

Всичко изложено по-горе обуславя принадлежността на научното изследване към научната област „Граждански процес“.

3. Обект на изследване

Обект на изследване в правната наука са определен вид обществени отношения, които имат правно значение, възникват по повод защитата или реализирането на определени права и водят до настъпването на определени правни последици. Обект на настоящото научно изследване са обществените отношения, които възникват във връзка със защитата на кредитора – заявител в заповедното производство или вискател по вече образувано изпълнително дело. Това са процесуалноправни отношения, възникващи по повод защитата на едно субективно материално право на кредитора – неговото вземане, която има за цел удовлетворяването на легитимния кредиторски интерес да получи от длъжника следващата му се престация.

Разглежданите отношения имат както частноправен, така и публичноправен елемент, тъй като се развиват пред орган на държавната власт – съда, по законоустановен (гражданскопроцесуален) ред.

4. Предмет на изследване

Понятието „предмет на изследване“ е по-тясно от понятието „обект на изследване“ и обхваща определено правоотношение или правоотношения, които са част от обекта на правно изследване. В настоящия случай предмет на изследване е определен вид защита на кредитора, а именно исковата защита, респ. гражданскопроцесуалните правоотношения, в рамките на които тя се реализира.

Непосредствен предмет на настоящото изследване са два конкретни иска: искът на кредитора за установяване на вземането по издадена заповед за изпълнение, *de lege lata*

уреден в чл. 422, ал. 1 ГПК, и искът на кредитора за оспорване на вземането на друг конкуриращ кредитор, уреден в чл. 464, ал. 1 ГПК.

5. Методи на научно изследване

В хода на научното изследване са използвани следните методи на правно изследване: историческият метод, тъй като е разгледано развитието на защитата на кредитора в исторически план; сравнителноправният метод, тъй като правната уредба на исковата защита на кредитора в изпълнителното производство по българското право е съпоставена с нормативната уредба на същата материя в чужди правни системи; логическият метод, тъй като конкретните правни норми са съпоставени и с духа на закона; индуктивният и дедуктивният методи, тъй като за да бъде всеобхватно научното изследване, изводите в него са формирани както от частното към общото, така и от общото към частното; правно-догматичният метод, тъй като всеобхватното изследване на поставения проблем предполага проучване и анализ и на научните достижения и формулираните постулати в правната доктрина.

По отношение на изследваните правни норми са прилагани следните видове тълкуване: езиково тълкуване, за да бъде изяснено значението на употребените в нормите термини и мотивите за избор на даден термин от законодателя; граматическо тълкуване, за да бъде изяснен смисълът на разпоредбите с оглед използваните в тях граматически категории; систематично тълкуване, за да бъде изяснен смисълът на разгледаните разпоредби чрез съпоставянето им с други такива и изясняването на систематичното и функционалното им място в закона; логическо тълкуване, за да бъде изяснен смисълът на нормата и с оглед духа на закона и принципите в правото; историческо тълкуване чрез съпоставяне на актуалната редакция на правните норми с предходните им редакции, както и с аналогични разпоредби от отменени закони. В хода на научната разработка е анализирано както официалното тълкуване на относимите норми – тълкувателната практика на ВС и ВКС и съдебната практика, така и неофициалното такова – правната доктрина.

6. Цел на научното изследване

Непосредствената цел на научното изследване е да бъде направено самостоятелно всеобхватно изследване, посветено на исковата защита на кредитора в изпълнителното производство и в частност – на исковите по чл. 422, ал. 1 ГПК и чл. 464, ал. 1 ГПК. Акцент на изследването е актуалната нормативна уредба на проблема по българското право, но темата е разгледана също така и в исторически и сравнителноправен план.

Косвена цел на научното изследване е чрез теоретичното осветляване на разглежданите проблеми от една страна да се постигне по-точно и безпротиворечиво прилагане на съответните правни норми в българската юридическа практика, в т.ч. в съдебната такава, а от друга страна – констатираните проблеми *de lege ferenda* да бъдат разрешени по законодателен път.

7. Обем и структура

Дисертацията се състои от общо 257 страници, които включват съдържание, списък на използваните съкращения, самия дисертационен труд, списък на използваната литература. В дисертационния труд са направени 514 бележки под линия. Използваният научен апарат включва 85 заглавия, от които 66 на български и 19 на чужд език (7 на английски, 7 на френски, 3 на руски и 2 на испански език). В тази връзка следва да се отбележи, че разгледаният научен проблем не е широко разработен в литературата.

Дисертацията е организирана в шест основни самостоятелни обособени части – увод, четири глави, всяка от които се състои от параграфи, а параграфите от своя страна – от подпараграфи, и заключение.

Уводът на дисертационния труд очертава предмета и целите на научното изследване, мотивите за избор на темата, актуалността и значимостта на последната в обществен и практико-теоретичен план, използваните методи на правно изследване, видове тълкуване и литературни източници, както и структурата на дисертацията.

Глава първа е озаглавена „Исторически и сравнителноправен преглед на защитата на кредитора в изпълнителното производство“ и се състои от три параграфа: § 1 – „Възникване на правните средства за защита на кредитора“, § 2 – „Исторически преглед

на защитата на кредитора в изпълнителното производство по българското право“ и § 3 – „Сравнителноправен преглед на защитата на кредитора в изпълнителното производство“. В § 1 накратко е разгледано възникването на правните средства за защита на кредитора (в римското право и след Античния период), а в § 2 е направен исторически преглед на поставения научен проблем по българското право след Освобождението (по Закона за гражданското съдопроизводство от 1892 г. и Закона за заповедното производство от 1898 г., Закона за гражданското съдопроизводство от 1930 г. и Гражданския процесуален кодекс от 1952 г.). § 3 се състои от четири подпараграфа, като във всеки от тях е разгледана нормативната уредба на исковата защита на кредитора в изпълнителното производство съответно във френското, немското, англосаксонското право (с акцент върху правото на Великобритания и САЩ) и в други национални законодателства на държави от Европа, Азия, Южна Америка и Африка в сравнителноправен план с нормативната уредба на поставения научен проблем в българското право.

Глава втора е озаглавена „Обща характеристика на исковата защита на кредитора в изпълнителното производство“ и се състои от четири параграфа: § 1 – „Теоретично осветляване на понятието „кредитор““, § 2 – „Специфика на средствата за защита“, § 3 – „Отграничения от общата искова защита“, и § 4 – „Отграничения от исковата защита на длъжника“. В посочените параграфи последователно е направено теоретично осветляване на понятието „кредитор“, съпоставено с понятието „взискател“, анализирана е спецификата на разгледаните средства за защита – исковете по чл. 422, ал. 1 ГПК и чл. 464, ал. 1 ГПК, и са направени отграничения от общата искова защита и от исковата защита на длъжника.

Глава трета и Глава четвърта заемат централно място в дисертацията и са озаглавени съответно „Искът на кредитора за установяване на вземането по издадена заповед за изпълнение“ и „Искът на кредитора за оспорване на вземането на друг конкуриращ кредитор“, като двете глави имат идентична структура и всяка от тях се състои от единадесет параграфа. Всяка от главите е посветена на един от двата иска, които са непосредствен предмет на научното изследване – искът по чл. 422, ал. 1 ГПК и искът по чл. 464, ал. 1 ГПК, като в параграфите последователно са разгледани приложното поле на иска, предмета му, подведомствеността му, подсъдността му, предпоставките за предявяването му, страните по него, тежестта на доказване, субективните и обективни

усложнения, съдебното решение по иска и неговите правни последици, проблемите в практиката, проблемите в актуалната нормативна уредба и предложения *de lege ferenda*.

Заключението на дисертацията обобщава приносните моменти според виждането на автора, формулираните предложения *de lege ferenda* и основните тенденции в развитието на разглежданите институти, констатирани в хода на научното изследване.

8. Източници

В хода на научното изследване са използвани четири групи литературни източници: източници относно историческото развитие на разглежданите институти; източници, дефиниращи основните понятия в дисертацията; източници, съдържащи основните доктринални схващания по темата; източници, разглеждащи защитата на кредитора в чужди правни системи.

Първата група литературни източници обхваща такива относно историческото развитие на разглежданите институти, необходими за историческия преглед на поставения проблем. Използвани са както източници, посветени на защитата на кредитора в Античността и преди всичко в римското частно право, така и източници, създадени по повод нормативната уредба на разглежданите институти, действала през XX в., но отменена към настоящия момент.

Втората група литературни източници обединява такива, които дефинират основните понятия, които са използвани в дисертацията – напр. иск, кредитор, длъжник, вземане и пр. Наред с източниците от тази група от конкретната област на правно изследване – гражданското процесуално право, са използвани и литературни източници от други правни отрасли, които определят понятийния апарат и основните правни положения, разкриващи същността на разглежданите в дисертацията институти, като облигационно право, гражданско право – обща част, търговско право и в частност – търговски сделки, и др.

Третата група източници обхваща такива, които съдържат основните доктринални схващания не в областта на гражданския процес изобщо, а конкретно по поставения научен проблем. Именно тези специални източници дават дефиниции на специфичните правни понятия, с които борави изпълнителният процес – заявител, взыскател,

присъединен вискател, конкуриращ кредитор, изпълнително основание, изпълняемо право и пр. Източниците от тази група разглеждат изпълнителното производство и в частност – защитата на кредитора в него, доколкото този проблем е разработен в българската правна литература.

Четвъртата група източници включва в себе си такива, които разглеждат защитата на кредитора в чужди правни системи. Източниците от тази група са необходими за сравнителноправния преглед на защитата на кредитора в изпълнителното производство.

Използваните литературни източници са на български, английски, френски, испански и руски език.

III. Изложение на основните тези в дисертационния труд

1. Глава първа

В Глава първа е направен исторически и сравнителноправен преглед на защитата на кредитора – заявител в заповедното производство или вискател по вече образувано изпълнително дело.

Разгледани са основите на защитата на кредитора и на принудителното изпълнение в римското право, като е направен извод, че доколкото римското право се е прилагало, а и развивало и на територията на днешна България, може да се приеме, че то е част и от българската правна традиция.

В дисертацията е формиран извод, че в първите български процесуални закони след Освобождението – ЗЗС /1898 г./ и ЗГС /1930 г./, защитата на кредитора на вземането му по издадена заповед за плащане/изпълнение в някои отношения е по-добра от актуалната, тъй като ако длъжникът подаде възражения срещу заповедта, съдът насрочва делото за разглеждане в открито заседание, без да е необходимо повторното му сезиране чрез предявяването на установителен иск (като това по чл. 422 ГПК /2008 г./).

По отношение на иска на кредитора за оспорване на вземането на друг конкуриращ кредитор пък ЗГС /1930/ г. справедливо предвижда, че съдебното мито (държавната такса) по него се плаща след окончателното свършване на делото от страната, която го е загубила, за разлика от преобладаващото в актуалната съдебна практика становище, че

искът е оценяем и ищецът следва да плати държавна такса въз основа на размера на оспореното вземане още при започването на делото. Сурогационният характер на иска е признат на нормативно ниво, а *de lege lata* несъщинският му сурогационен характер се извежда по теоретичен път.

При сравнителноправния преглед се установява, че в правните системи на редица държави е избегнато както паралелното съществуване на непряко изпълнително основание, каквото е заповедта за изпълнение по българското право, и изпълнителен лист, така и двукратното сезиране на съда за защита на едно и също вземане, каквото се осъществява по реда на чл. 410/чл. 418 ГПК и чл. 422 ГПК, при това под страх от настъпване на неблагоприятни последици за кредитора при пропускане на срока за предявяване на иска за установяване на вземането. По този начин в чуждите законодателства производството по издаване на пряко изпълнително основание е опростено, улеснено и ускорено, като в множество правни системи фигурата на изпълнителния лист е изоставена. В някои законодателства защитата на кредитора е максимално либерализирана – напр. в правото на Норвегия, където е предвидена възможност кредиторът да се снабди с изпълнителен лист въз основа на писмено изявление (уведомление), което той самият е отправил до длъжника, за разлика от други крайно консервативни правни системи – напр. тази на Зимбабве, където изпълнителен лист може да бъде издаден само въз основа на съдебно решение, а впоследствие се предявява за изпълнение на шерифа.

2. Глава втора

В Глава втора е направена обща характеристика на исковата защита на кредитора в изпълнителното производство. Разгледани са централните понятия за дисертацията – кредитор, вискател и иск, като са теоретично осветлени и дефинирани за целите на научното изследване. Исковете по чл. 422, ал. 1 ГПК и чл. 464, ал. 1 ГПК са разгледани в сравнителен план помежду им, както и в сравнителен план с исковата защита на длъжника.

В типичния си случай и двата иска са установителни, респ. установителни са и решенията, с които исковете се уважават, поради което тяхна защитно-санкционна

последица е силата на пресъдено нещо. Докато обаче искът по чл. 422, ал. 1 ГПК е положителен установителен, то искът по чл. 464, ал. 1 ГПК е отрицателен установителен. Поради това в типичния си случай правният интерес от предявяването на иска по чл. 422, ал. 1 ГПК е позитивен, а правният интерес от предявяването на иска по чл. 464, ал. 1 ГПК – негативен.

Видът на исковете обаче не може да бъде определен еднозначно и те невинаги са установителни, а при определени предпоставки могат да бъдат осъдителни. Така в определени хипотези решенията, с които исковете са уважени, могат да имат като защитно-санкционна последица не само сила на пресъдено нещо, но и изпълнителна сила. Поради това двата иска са определени като искове от хибриден тип.

Исковата защита на длъжника в изпълнителното производство се осъществява посредством предявяването на типични отрицателни установителни искове (по чл. 439, ал. 1 ГПК и по чл. 424, ал. 1 ГПК). Докато исковете по чл. 422, ал. 1 ГПК и чл. 464, ал. 1 ГПК могат да бъдат предявени паралелно, като ищец и по двата да е един и същ кредитор, макар и в тази хипотеза двата иска да са в отношение на преюдициалност помежду си, то предпоставките за предявяване на исковете по чл. 439, ал. 1 ГПК и чл. 424, ал. 1 ГПК са взаимноизключващи се, което изключва и възможността за паралелното им предявяване.

Няма процесуални пречки при предявен от ищеца кредитор отрицателен установителен иск по чл. 464, ал. 1 ГПК срещу друг кредитор и длъжника, ответникът длъжник да предяви насрещен отрицателен установителен иск по чл. 439, ал. 1 ГПК срещу ищеца, стига последният да разполага с вече издадено изпълнително основание срещу длъжника, т.е. да е налице условието по чл. 439, ал. 2 ГПК.

3. Глава трета

В Глава трета е разгледан искът на кредитора за установяване на вземането по издадена заповед за изпълнение.

Правната уредба на иска по българското право *de lege lata* е в чл. 422 ГПК, озаглавен „Иск за съществуване на вземането“, поместен в Глава тридесет и седма – Заповедно производство, в Част пета – Изпълнително производство.

Конституционноправните основи на иска по чл. 422, ал. 1 ГПК се откриват в принципа на правовата държава, установен в преамбюла и в чл. 4, ал. 1 КРБ, както и в чл. 56 КРБ, съгласно който всеки има право на защита, когато са нарушени или застрашени негови права или законни интереси.

Искът по чл. 422, ал. 1 ГПК е процесуално средство за защита на основното субективно материално право на кредитора – неговото вземане, при подадено от длъжника възражение срещу издадената заповед за изпълнение.

Доколкото разпоредбата на чл. 422 ГПК е поместена след разпоредбите на чл. 410 ГПК и чл. 418 ГПК и доколкото ал. 2 на разпоредбата визира допуснато незабавно изпълнение, систематичното и езиковото тълкуване на разпоредбата разкриват, че искът по чл. 422, ал. 1 ГПК е приложим както при подадено от длъжника възражение срещу обикновена заповед за изпълнение по чл. 410 ГПК, така и при подадено от длъжника възражение срещу заповед за незабавно изпълнение по чл. 418 ГПК, издадена въз основа на някой от изчерпателно изброените в чл. 417 ГПК документи.

Предмет на иска по чл. 422, ал. 1 ГПК е спорното вземане на ищеца кредитор към ответника длъжник, за което е била издадена заповедта за изпълнение.

Доколкото предмет на иска по чл. 422, ал. 1 ГПК е парично вземане, няма пречка искът да бъде предявен като частичен, само за част от вземането, за което е била издадена заповедта за изпълнение.

Доколкото материалноправните и процесуалноправни последици от предявяване на иска по чл. 422, ал. 1 ГПК настъпват от подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение пред съответния районен съд, то и искът може да бъде разгледан единствено от съответния родово компетентен държавен съд, но не и от арбитражен съд.

Нормите на чл. 415 и чл. 422 ГПК не съдържат особени правила във връзка с родовата подсъдност на иска на кредитора за установяване на вземането по издадена заповед за изпълнение, поради което приложими са общите разпоредби – чл. 103 и чл. 104 ГПК, като единствено цената на иска е от значение за определяне на родово компетентния съд.

По отношение на местната подсъдност при иска по чл. 422, ал. 1 ГПК се прилагат общите правила, установени в чл. 105 и сл. ГПК.

За да възникне за кредитора правото на иск по чл. 422, ал. 1 ГПК срещу длъжника, трябва последният да е подал възражение срещу заповедта за изпълнение – пред районния съд в едномесечния срок от връчването ѝ по чл. 414, ал. 2 ГПК или, по изключение, пред въззивния съд в едномесечен срок от узнаването за издаването ѝ, ако е налице някое от основанията, изчерпателно изброени в чл. 423, ал. 1, т. 1-4 ГПК.

По отношение на иска на кредитора за установяване на вземането по издадена заповед за изпълнение намират приложение общите процесуални предпоставки за предявяване на всеки иск.

Специалните предпоставки за предявяване на иска са: възражението срещу заповедта за изпълнение да е подадено в срок, заповедта да е надлежно връчена чрез залепване на уведомление и връчителят да е събрал данни, че длъжникът не живее на адреса, и да е удостоверил това с посочване на източника на тези данни в съобщението или съдът да е отказал да издаде заповед за изпълнение (чл. 415, ал. 1, т. 1 – 3 ГПК); съдът да е указал надлежно на заявителя, че може да предяви иск за вземането си (чл. 415, ал. 1 ГПК); искът да е предявен в едномесечен срок от съобщението, като заявителят е довнесъл длъжимата държавна такса (чл. 415, ал. 4 ГПК).

В типичния случай ищец по иска по чл. 422, ал. 1 ГПК е кредиторът – титуляр на спорното вземане и заявител в заповедното производство, а ответник – неговият длъжник.

Ищец и ответник по иска по чл. 422, ал. 1 ГПК могат да бъдат както физически, така и юридически лица, включително държавата и държавните учреждения.

Исковото производство по чл. 422 ГПК се разглежда като продължение на заповедното производство, а последното е строго формализирано, няма исков характер, няма състезателен характер, поради което в дисертацията се поддържа, че участието в производството по чл. 422 ГПК на подпомагащи страни е недопустимо.

По отношение на представителството на страните в производството по чл. 422 ГПК важат общите правила (чл. 28 – 36 ГПК) и не се откриват съществени специфики.

В производството по чл. 422 ГПК ищецът следва да докаже кредиторското си качество спрямо длъжника, респ. наличието на ликвидно и изискуемо парично вземане срещу ответника, в т.ч. правопораждащото му основание.

Ответникът от своя страна следва да му противопостави всички възражения за недлъжимост на вземането, с които разполага – за недействителност (нищожност или

унищожаемост) на правопораждащото основание, за погасяване на вземането поради изтекла погасителна давност или поради плащане, за наличие на вписване, поради което вземането му е непротивопоставимо, за прихващане, за наличие на неравноправни клаузи в договор, сключен с потребител, и др.

В исковото производство по чл. 422 ГПК между длъжника и лицето, което е дало своя вещ в залог или ипотека за обезпечаване на чуждия дълг в хипотезата, при която изпълнението е насочено върху това имущество, не възниква необходимо другарство на страната на ответника, тъй като в исковото производство това лице разполага със собствени възражения и с оглед на естеството на спорното правоотношение решението на съда не трябва да бъде еднакво спрямо двамата ответници (арг. чл. 216, ал. 2 ГПК). Доколкото обаче обезпечилото чуждия дълг лице също има качеството длъжник в изпълнителното производство, то в производството по чл. 422 ГПК между това лице и главния длъжник би могло да възникне обикновено другарство.

Доколкото лицето, платило трудовото възнаграждение на длъжника въпреки наложения заповед, без да удържи сумата по заповедта, няма качеството длъжник в изпълнителното производство, то в исковото производство по чл. 422 ГПК между длъжника и това лице не би могло да възникне другарство, тъй като искът по чл. 422, ал. 1 ГПК не може да бъде предявен срещу лице, което няма длъжниково качество (арг. чл. 415 и чл. 422 ГПК).

С оглед обстоятелството, че предметът на иска по чл. 422, ал. 1 ГПК е ограничен от предмета на заповедта за изпълнение, в дисертацията се поддържа, че обективно кумулативно съединяване на иска с други иски по инициатива на ищеца е недопустимо. В производството по чл. 422 ГПК ищецът обаче може да предяви установителен иск за вземането си в условията на евентуалност с осъдителен такъв, в случай че заповедта за незабавно изпълнение бъде обезсилена, тъй като при обезсилването ѝ интересът му е не просто да установи вземането си със сила на пресъдено нещо, а вече и да се снабди с изпълнително основание.

Ответникът от своя страна би могъл да предяви насрещен иск (чл. 211, ал. 1 ГПК) или инцидентен иск (чл. 212 ГПК), ако са налице общите предпоставки за предявяването им, тъй като неговата защита в производството по чл. 422 ГПК поначало не е напълно

ограничена нито от предмета на заповедта за изпълнение, нито от предметната рамка на спора, очертана в исковата молба.

В производството по чл. 422 ГПК намират приложение институтите на постановяване на решение при признание на иска (чл. 237 ГПК) и постановяване на неприсъствено решение (чл. 238 – 240 ГПК), като не се откриват особени отлики в сравнение с обичайното им развитие и правни последици.

Ако ищецът по иска по чл. 422, ал. 1 ГПК разполага с издадена заповед за изпълнение за спорното вземане и искът е установителен, с влязлото в сила решение, с което искът е уважен, съществуването на вземането е установено със сила на пресъдено нещо, а самото решение е установително. Съгласно чл. 298 ГПК силата на пресъдено нещо на решението се разпростира не само по отношение на страните по него, а и на техните наследници и правоприменници.

Ако ищецът по иска по чл. 422, ал. 1 ГПК не разполага със заповед за изпълнение за спорното вземане и искът е осъдителен, с влязлото в сила решение, с което искът е уважен, ответникът е осъден да заплати на ищеца спорната сума, като освен сила на пресъдено нещо решението има и изпълнителна сила и въз основа на него ищецът може да се снабди с изпълнителен лист, а самото решение е осъдително.

Ако искът по чл. 422, ал. 1 ГПК бъде уважен с влязло в сила решение, съществуването на спорното право (вземането на кредитора срещу длъжника) е установено към момента, в който е приключило съдебното дирене пред последната инстанция, разгледала спора по същество, респ. постановила окончателното решение по него.

Ако искът по чл. 422, ал. 1 ГПК бъде отхвърлен с влязло в сила решение, независимо дали е бил предявен като установителен, или като осъдителен, силата на пресъдено преклудира възможността кредиторът да търси защита на вземането си в бъдещи съдебни производства (чл. 299 ГПК), освен ако не настъпят нови факти от значение за спорното правоотношение.

Ако производството по иска бъде прекратено (с определение), в т.ч. и поради оттегляне на иска, сила на пресъдено нещо няма да се формира, но редица процесуални права на ищеца се оказват преклудирани (правото да се ползва от фикцията по чл. 422, ал. 1 ГПК, респ. от прекъсването на давността от датата на подаване на заявлението за

издаване на заповед за изпълнение; правото да се ползва от внесената в заповедното производство държавна такса – чл. 415, ал. 4 ГПК; правото да се ползва от издадената заповед за изпълнение, която по арг. от чл. 415, ал. 5 ГПК се обезсилва), но въпреки това не губи своето субективно материално право (своето вземане), което от този момент нататък може да защити с предявяването на осъдителен иск по общия ред.

4. Глава четвърта

В Глава четвърта е разгледан искът на кредитора за оспорване на вземането на друг конкуриращ кредитор.

Правната уредба на иска по българското право *de lege lata* е в чл. 464 ГПК, озаглавен „Оспорване на вземането на присъединен кредитор“, поместен в Глава четиридесет и първа – Присъединяване на кредитори и разпределение на събраните суми, в Част пета – Изпълнително производство. Заглавието на разпоредбата е неточно, тъй като по реда на чл. 464 ГПК може да бъде оспорено вземането на всеки кредитор, който се конкурира с ищеца, в т.ч. и на първоначалния вискател, а не непременно на присъединен такъв.

Конституционноправните основи на иска по чл. 464, ал. 1 ГПК се откриват в принципа на правовата държава, установен в преамбюла и в чл. 4, ал. 1 КРБ, както и в чл. 56 КРБ, съгласно който всеки има право на защита, когато са нарушени или застрашени негови права или законни интереси.

Искът по чл. 464, ал. 1 ГПК е средство за защита на вземането на кредитора в изпълнителното производство, но по косвен път, тъй като с него не се установява съществуването на вземането на кредитора ищец срещу длъжника, а се установява несъществуването на вземането на друг, конкуриращ (наричан още мним и привиден) кредитор срещу длъжника, ако осребреното имущество на длъжника не е достатъчно за удовлетворяване на всички претендирани вземания.

В повечето предходни изследвания на защитата на конкуренцията вискател се отделя задълбочено внимание на симулативността на правопораждащото основание на оспореното вземане, респ. на разбирането, че ответниците по отрицателния установителен иск съзнателно и умишлено са постигнали едно несъществуващо изпълнително основание

с цел да бъдат увредени действителните кредитори на длъжника, но в дисертационния труд се поддържа, че такова намерение у ответниците не следва да се предполага (тъй като невинаги е налице), а несъществуването на вземането следва да се тълкува много по-разширително (като симулативността на сделката е много по-рядка хипотеза от напр. погасяването на вземането по давност) и без оглед намеренията на кредитора и длъжника по това вземане, които не следва да се възприемат непременно като недобросъвестни.

Искът има специално суспензивно обезпечително действие, тъй като съгласно чл. 464, ал. 1, изр. 2 ГПК предявяването на иска в едномесечен срок от разпределението спира предаването на сумата, определена за кредитора с оспореното вземане.

Предмет на иска по чл. 464, ал. 1 ГПК е оспореното парично вземане на конкуриращ вискател, чиято недължимост се твърди. Тази недължимост може да се дължи на широк кръг обстоятелства – вземането да произлиза от нищожна или унищожяема сделка, да е погасено поради изтекла давност или плащане и др.

Оспорването по реда на чл. 464 ГПК може да касае както основанието на вземането на кредитора, така и привилегията, доколкото последната поставя вискателите в конкуренция при разпределението на получените в изпълнителното производство суми.

По реда на чл. 464 ГПК могат да бъдат оспорени и публични вземания срещу длъжника, за които държавата е присъединен вискател по право въз основа на чл. 458 ГПК.

Доколкото предмет на иска по чл. 464, ал. 1 ГПК е парично вземане, няма пречка искът да бъде предявен като частичен, като с него вискателят ищец да оспори само част от вземането на вискателя ответник.

Доколкото искът по чл. 464, ал. 1 ГПК рефлектира пряко върху вече образувано изпълнително производство, а титуляр на принудителното изпълнение е държавата (дори и когато то се извършва от ЧСИ, правомощията на последния са делегирани от държавата – чл. 2, ал. 1 ЗЧСИ), искът може да бъде разгледан единствено от съответния родово компетентен държавен съд, но не и от арбитражен съд. Спорът по чл. 464 ГПК е частноправен (гражданскоправен), дори и когато негов предмет е публично вземане, и на основание чл. 14, ал. 1 ГПК делото винаги е подведомствено на гражданския съд.

Нормата на чл. 464, ал. 1 ГПК не съдържа особени правила във връзка с родовата подсъдност, поради което приложими са общите разпоредби – чл. 103 и чл. 104 ГПК, като единствено цената на иска е от значение за определяне на родово компетентния съд.

По отношение на местната подсъдност при иска по чл. 464, ал. 1 ГПК също намират приложение общите правила – чл. 105 и сл. ГПК, като следва да се има предвид, че доколкото ответниците по иска са двама (конкуриращият вискател и длъжникът), ако двамата са от различни съдебни райони, съгласно чл. 116 ГПК искът се предявява по избор на ищеца в съда на един от тези райони.

По отношение на иска на кредитора за оспорване на вземането на конкуриращ кредитор намират приложение общите предпоставки за предявяване на всеки иск.

Правният интерес като предпоставка за предявяване на иска по чл. 464, ал. 1 ГПК следва да бъде тълкуван по-разширително, за да не бъде поставян в зависимост от волята на конкуриращия вискател по изпълнителното дело (ответник по иска) дали да поиска неговото прекратяване по отношение на себе си (на основание 433, ал. 1, т. 2 ГПК) и по този начин да постигне и прекратяване на производството по чл. 464 ГПК поради липса на правен интерес за ищеца. Поради това в дисертацията се поддържа, че правният интерес за кредитора да оспори по реда на чл. 464 ГПК вземането на друг конкуриращ кредитор възниква, макар и под условие, още в момента, когато срещу длъжника за пръв път е образувано изпълнително производство, по което кредиторът има право да се присъедини като вискател, и съществува (в активно или латентно състояние) до момента, в който кредиторът изгуби кредиторското си качество.

Макар и предмет на иска по чл. 464, ал. 1 ГПК формално да е оспореното парично вземане на конкуриращия вискател, с претенцията си ищецът не цели да се обогати с тази сума, той не я търси и не би могъл да я получи. Ето защо в дисертацията се поддържа, че размерът на цената на иска не е оспорената сума и с оглед естеството на иска е несправедливо ищецът да бъде товарен със заплащането на държавна такса в толкова голям размер, поради което искът по чл. 464, ал. 1 ГПК следва да се приема за неоченяем иск.

Специалните предпоставки за предявяването на иска по чл. 464, ал. 1 ГПК са: да са налице множество вискатели в производството по индивидуално принудително изпълнение (т.нар. конкуриращи вискатели); постъпилите в резултат на осребряването на

имуществото на длъжника суми да са недостатъчни за удовлетворяване на вземанията на всички вискатели в пълен размер; в изпълнителния процес да участва кредитор с несъществуващо вземане (мним кредитор в широк смисъл); разпределението да е изготвено.

В дисертацията се поддържа, че критерий за наличието на правен интерес за ищеца от оспорване на вземането на друг вискател следва да бъде цялото имущество на длъжника, а не само осребреното и включено в разпределението по чл. 460 ГПК.

Когато вискателят е присъединен по негова инициатива (с писмена молба), трябва да е налице още една допълнителна специална предпоставка, за да възникне правото му на иск по чл. 464 ГПК, а именно съдебният изпълнител да е издал постановление, с което кредиторът да е конституиран като вискател в производството.

Ищец по иска по чл. 464, ал. 1 ГПК е вискател (кредитор, който вече е инициирал принудително изпълнение за събиране на вземането си, в резултат на което е образувано изпълнително производство). Той е типична страна, а не процесуален субституент, тъй като в производството брани своето право да се удовлетвори (напълно) от имуществото на длъжника, без да се конкурира с вискател, чието вземане не съществува

Ответниците по иска са двама – друг вискател, който има вземане срещу същия длъжник (и това вземане се оспорва от ищеца като несъществуващо), и самият длъжник. Поради самото естество на производството между двамата ответници възниква необходимо другарство, тъй като решението по делото не може да е различно спрямо всеки от тях, а доколкото конституирането им като ответници в процеса се реализира въз основа на изрична законова разпоредба – чл. 464, ал. 1, изр. 1 ГПК, необходимото другарство е и задължително, като неучастието на някой от законоустановените ответници в делото би довело до недопустимост на решението по спора.

Ищец и ответник по иска по чл. 464, ал. 1 ГПК могат да бъдат както физически, така и юридически лица, включително и държавата (която при това съгласно чл. 458, изр. 1 ГПК се смята винаги за присъединен вискател за дължимите ѝ от длъжника публични вземания, размерът на които е бил съобщен на съдебния изпълнител до извършване на разпределението).

В дисертацията се поддържа, че участието на подпомагаща страна в процеса по чл. 464 ГПК е допустимо на страната на ответника конкуриращ вискател във всички случаи, както и на страната на ищеца, но не и към момента на образуване на производството.

Трето лице не би могло да има интерес решението по делото да бъде постановено и в полза на ответника длъжник, тъй като ако искът по чл. 464, ал. 1 ГПК бъде отхвърлен, в полза на ответника няма да възникне регресно право срещу участващото на негова страна трето лице помагач, а ако искът бъде уважен, спорното вземане ще бъде признато за несъществуващо, което е изцяло в интерес на ответника длъжник и последният отново няма да разполага с регресна претенция срещу третото лице. Поради това участието на трето лице помагач на страната на ответника длъжник е недопустимо (арг. чл. 218 ГПК *in fine*).

Ответникът конкуриращ вискател обаче би имал правен интерес от привличането на негова страна напр. на трето лице, което му е цедирало оспореното вземане, тъй като ако се окаже, че вземането не съществува, се поставя въпросът за регресната отговорност на цедента спрямо цесионера по чл. 100, ал. 1 ЗЗД. Ето защо участие на подпомагаща страна в производството по чл. 464 ГПК на страната на ответника конкуриращ вискател е допустимо – било по пътя на встъпването (чл. 218 ГПК), било по пътя на привличането му в процеса (чл. 219 ГПК).

По отношение на представителството на страните в производството по чл. 464 ГПК важат общите правила (чл. 28 – 36 ГПК) и не се откриват особени специфики.

В производството по чл. 464 ГПК ищецът вискател следва да докаже, на първо място, кредиторското си качество спрямо ответника длъжник, и, на второ място, че оспореното вземане не съществува.

Ответникът вискател от своя страна следва да докаже кредиторското си качество спрямо ответника длъжник, респ. наличието на ликвидно и изискуемо парично вземане срещу длъжника, в т.ч. правопораждащото му основание.

В дисертацията се поддържа, че в производството по чл. 464 ГПК ответникът длъжник поначало не носи доказателствена тежест и от него не се очаква някакво определено процесуално поведение, тъй като в случай че искът е отхвърлен, той „печели“ делото, а в случай че искът е уважен, респ. че вземането на конкуриращия вискател бъде

признато за несъществуващо, дългът (пасивът) му е намален, което несъмнено го облагодетелства.

В случай че за оспореното вземане на длъжника е поръчителствало лице, което (макар и да е солидарен длъжник) не е конституирано като страна в изпълнителното производство, искът по чл. 464, ал. 1 ГПК, бидейки неразривно свързан с конкретното изпълнително производство, не би могъл да бъде предявен и срещу поръчителя, респ. между последния и длъжника не би могло да възникне другарство.

Ако обаче двама или повече вискатели са солидарни кредитори на длъжника за оспореното вземане, искът по чл. 464, ал. 1 ГПК може да бъде предявен срещу всички или някои от тях, като между тях възниква обикновено другарство, тъй като решението по делото може да е различно по отношение на някои от тях.

В случай че ищецът твърди недължимост на оспореното вземане на конкуриращия вискател на различни основания, е налице обективно съединяване по инициатива на ищеца на два или повече иска с правно основание чл. 464, ал. 1 ГПК – евентуално или алтернативно.

Ако искът по чл. 464, ал. 1 ГПК бъде уважен с влязло в сила решение, оспореното вземане се изключва от разпределението и съдебният изпълнител извършва ново разпределение съразмерно между останалите вискатели, в което се включва и определената за елиминирания кредитор сума.

Когато искът е предявен извън срока по чл. 464, ал. 1, изр. 3 ГПК (едномесечен от разпределението) и в резултат на това сумата, определена за кредитора с оспореното вземане, вече е предадена на последния от съдебния изпълнител, искът е осъдителен, тъй като от този момент нататък правният интерес за ищеца вече е не само да бъде установено със сила на пресъдено нещо несъществуването на вземането на ответника конкуриращ кредитор, а и този ответник да бъде осъден да върне сумата, която е получил неоснователно от съдебния изпълнител след разпределението. В тази хипотеза решението, с което е уважен искът по чл. 464, ал. 1 ГПК, има като защитно-санкционна последица не само сила на пресъдено нещо, но и изпълнителна сила.

Ако искът бъде отхвърлен с влязло в сила решение, съдебният изпълнител предава на вискателя ответник определената за него с разпределението сума.

Ако производството по иска бъде прекратено, сила на пресъдено нещо няма да се формира, но суспензивният ефект на иска, уреден в чл. 464, ал. 1, изр. 2 ГПК, отпада и съдебният изпълнител следва да предаде на вискателя ответник определената за него сума.

IV. Приносни моменти

В дисертационния труд могат да бъдат открити следните приносни моменти в правната наука и в частност – в областите Граждански процес и Граждански изпълнителен процес:

- В научното изследване е направен всеобхватен преглед на съдебната практика по въпроси, свързани с иска на кредитора за установяване на вземането по издадена заповед за изпълнение (чл. 422, ал. 1 ГПК) и с иска на кредитора за оспорване на вземането на друг конкуриращ кредитор (чл. 464, ал. 1 ГПК). Акцент в този преглед е казуалната практика на ВКС, постановена по реда на чл. 290 ГПК, и тълкувателната практика на върховната инстанция. В дисертацията са разгледани голям брой съдебни актове, някои от които са групирани въз основа на засегнатите в тях въпроси или на съдържащите се в тях идентични правни изводи. Прегледът съдържа аналитични и критични моменти, като са изложени собствени изводи на автора по разгледаните в практиката проблеми.
- Двата иска, които са непосредствен предмет на научното изследване, са разгледани не само поотделно, но и в сравнителен план. Така е формиран изводът, че и двата иска осигуряват защитата на кредитора в изпълнителното производство, но докато с иска по чл. 422, ал. 1 ГПК кредиторът пряко защитава собственото си вземане, като установява неговото съществуване, то с иска по чл. 464, ал. 1 ГПК вискателят непряко защитава вземането си, като оспорва вземането на друг конкуриращ вискател и по този начин подsigурява удовлетворяването на собственото си вземане от имуществото на длъжника. Освен това видът на разгледаните иски не може да бъде определен еднозначно, без да са известни конкретните обстоятелства,

при които съответният иск е предявен, като исковете невинаги са установителни, а при определени предпоставки могат да бъдат осъдителни, поради което в научното изследване са обозначени като искове от хибриден тип.

- Макар и в теорията да се приема, че срокът по чл. 415, ал. 4 ГПК за предявяване на иска за установяване на вземането е преклузивен, в дисертацията се посочва, че изтичането му преклудира единствено правото на ищеца да се ползва от издадената заповед за изпълнение (и изпълнителен лист в хипотезата на чл. 418, ал. 1 ГПК), от фикцията, че искът е предявен на датата на подаване на заявлението и от внесената за заповедното производство държавна така, но не погасява нито материалното право на кредитора (спорното вземане), нито процесуалното му право това вземане да бъде защитено по исков ред на общо основание. Смисълът на указанията по чл. 415, ал. 1 ГПК не е в простото уведомяване на заявителя, че има право да заведе иск за вземането си срещу длъжника, а значението им е със съобщаването им да бъде определен началния момент, от който започва да тече едномесечният срок по чл. 415, ал. 4 ГПК. Поради това и обстоятелството, че заявителят очаква в бъдещ момент да възникне правото му да предяви иск по чл. 422, ал. 1 ГПК или е разбрал, че длъжникът е подал възражение срещу заповедта и дори, че съдът е издал указания за предявяване на иска (напр. при справка по делото), не дерогира задължението на съда да му съобщи указанията си изрично и надлежно.
- Самостоятелен приносен момент представлява изводът, че искът по чл. 464, ал. 1 ГПК може да бъде осъдителен, когато е предявен извън срока по чл. 464, ал. 1, изр. 3 ГПК (едномесечен от разпределението) и в резултат на това сумата, определена за кредитора с оспореното вземане, вече е предадена на последния от съдебния изпълнител, тъй като от този момент нататък правният интерес за ищеца вече е не само да бъде установено със сила на пресъдено нещо несъществуването на вземането на ответника конкуриращ кредитор, а и този ответник да бъде осъден да върне по банковата сметка на съдебния изпълнител сумата, която е получил неоснователно от него в резултат от разпределението. Поради това в посочената хипотеза решението, с което е уважен искът по чл. 464, ал. 1 ГПК, има като

защитно-санкционна последица не само сила на пресъдено нещо, но и изпълнителна сила.

- В научното изследване е прието, че искът по чл. 464, ал. 1 ГПК има несъщински сурогационен характер, тъй като посредством този иск ищецът възискател, макар и да притежава типична процесуална легитимация и да не е процесуален субституент, упражнява и едно чуждо право – правото на длъжника да оспори дължимостта на вземането на конкуриращия възискател. Активното поведение на ищеца е провокирано от пасивното поведение на длъжника – ищецът е мотивиран да предяви иска, защото длъжникът бездейства и не оспорва вземането на другия кредитор срещу него. Важно практическо значение има формираният извод, че поради несъщинския сурогационен характер на иска по чл. 464, ал. 1 ГПК чрез него вземането на конкуриращия възискател може да бъде оспорено и поради погасяването му по давност.
- Приносен момент в дисертацията е и направеният извод, че предмет на иска на кредитора за оспорване на вземането на друг конкуриращ кредитор може да бъде и публично вземане, като и в този случай искът е подведомствен на гражданските съдилища. В производството по чл. 464 ГПК съдът има право да се произнесе инцидентно по валидността и законосъобразността на административния акт, от който произлиза оспореното публично вземане, ако длъжникът е пропуснал да обжалва акта, но ако административният акт е бил обжалван и оспорването му е отхвърлено с влязло в сила решение, гражданският съд е длъжен да приеме акта за валиден и законосъобразен.

V. Предложения *de lege ferenda*

В резултат от задълбоченото изследване на поставената проблематика, при отчитане на констатираните теоретични и практически проблеми, в дисертационния труд са формулирани редица предложения *de lege ferenda*, чиято цел е подобряване на правоприлагането.

По отношение на иска на кредитора за установяване на вземането по издадена заповед за изпълнение са формулирани следните предложения за законодателни промени:

- В чл. 210 ГПК да се създаде нова ал. 3: *„Ако в производството по чл. 422, ал. 1 се иска увеличаване на размера на иска със сума, надвишаваща размера на вземането по заповедта за изпълнение, съдът разделя иска за непосочената в заповедта част от вземането за разглеждане в отделно производство, в което не важат специалните правила, приложими в производството по чл. 422, ал. 1“.*
- В чл. 232 ГПК да се създаде нова ал. 2: *„Ищецът не може да оттегли иска си в производството по чл. 422, ал. 1, ако срокът по чл. 415, ал. 4 е изтекъл“.*
- В чл. 415 ГПК ал. 5 да се измени така: *„Искът може да бъде предявен и от универсален или частен правоприменник на заявителя, както и срещу универсален правоприменник на длъжника“*, а да се създаде нова ал. 6: *„Когато заявителят или неговият правоприменник не представи доказателства, че е предявил иска в посочения срок, съдът обезсилва заповедта за изпълнение частично или изцяло, както и изпълнителния лист, издаден по чл. 418.“.*
- В ал. 1 на чл. 422 ГПК да се добави изречение второ: *„Ако за две или повече части от едно и също вземане са издадени две или повече различни заповеди за изпълнение, искът за цялото вземане се смята предявен от момента на подаването на първото заявление за издаване на заповед за изпълнение“.*

Следва да се има предвид, че формулираните по-горе предложения *de lege ferenda* се отнасят за разпоредбата на чл. 415 ГПК (ред. към ДВ, бр. 100 от 20.12.2019 г.), доколкото разпоредбата на чл. 415 ГПК (ред. към ДВ, бр. 11 от 02.02.2023 г., в сила от 01.07.2024 г.) не е част от действащото законодателство към датата на завършване на научното изследване.

По отношение на иска на кредитора за оспорване на вземането на друг конкуриращ кредитор са формулирани следните предложения *de lege ferenda*:

- В ал. 1 на чл. 19 ГПК *in fine* да се постави запетая и да се добавят думите: „*както и ако е спор по Част пета от този кодекс*“.
- Заглавието на разпоредбата на чл. 464 ГПК да бъде изменено от „*Оспорване на вземането на присъединен кредитор*“ на „*Оспорване на вземането на конкуриращ вискател*“.
- В изречение първо от ал. 1 на чл. 464 ГПК думата „*кредитор*“ да се замени с думата „*вискател*“; в изречение второ от ал. 1 на чл. 464 ГПК думата „*кредитора*“ да се замени с думата „*вискателя*“.
- В ал. 2 на чл. 464 ГПК да се създаде изречение второ: „*Оспорването може да се реализира и чрез възражение за погасяване на вземането или на част от него поради изтекла давност*“.
- В чл. 464 ГПК да се създаде нова ал. 3: „*Искът, предявен в срока по ал. 1, изр. 3, е установителен, а искът, предявен извън този срок – осъдителен*“.
- В чл. 464 ГПК да се създаде нова ал. 4: „*Ако искът е предявен срещу присъединен вискател по чл. 459 или срещу вискател, чието изпълнително основание не е влязло в сила, производството по ал. 1 се спира до установяването с влязло в сила решение на съществуването или несъществуването на оспореното вземане*“.
- В чл. 464 ГПК да се създаде нова ал. 5: „*Заплатените от ищеца такси, разноски по производството и възнаграждение за един адвокат, ако е имал такъв, се заплащат от ответника вискател и ответника длъжник в съотношение 2:1 съразмерно с уважената част от иска*“.

- В чл. 464 ГПК да се създаде нова ал. б: „При отхвърляне на иска с влязло в сила решение ищецът дължи на ответника взискател обезщетение за всички имуществени и неимуществени вреди, които са пряка и непосредствена последица от увреждането, в размер, не по-малък от законната лихва върху определената за този взискател сума от предявяването на иска до предаването на сумата на ответника“.

В дисертацията са формулирани и някои предложения *de lege ferenda*, които са косвено свързани с исковете, непосредствен предмет на научното изследване, но имат по-широк обхват, а именно:

- Да бъде нормативно закрепено правилото, че за задължения на непълнолетни лица не се начислява и респ. дължи лихва.
- Законът да постановява, че особеният представител на длъжника в изпълнителното производство се назначава от районния съд по местоизпълнението.
- В българското законодателство да бъде признато т.нар. спортно правопримемство между спортни клубове, познато в практиката на Спортния арбитражен съд.

VI. Заключение

В дисертационния труд се споделя изразеното във френската правна литература становище, че с оглед изключително динамичното развитие на обществените процеси в последните години, което обуславя необходимост от нова правна уредба, отговаряща на актуалното състояние на обществените отношения, правото, което се създава и прилага днес, може да бъде определено като „междинно право“ (*droit intermédiaire* /фр/). По отношение на защитата на кредитора е направен извод, че още от Античността до наши дни същата е имала и има важно обществено и правно значение. Процесуалните средства за защита на кредитора обаче са се променяли и продължават да се променят, като се забелязва тенденция към отслабване на тяхната ефективност и усещане, че както

законодателят, така и съдебната практика все повече изоставят разбирането, че кредиторът е „господар на изпълнителното производство“. Най-силната и ефикасна форма на процесуална защита на кредитора е исковата, като извън нея той разполага с много по-малко процесуални средства за защита в сравнение с длъжника. Поради това искът на кредитора за установяване на вземането по издадена заповед за изпълнение (чл. 422, ал. 1 ГПК) се оказва основно средство за защитата на неговото материално субективно право (неговото вземане), а искът му за оспорване на вземането на друг конкуриращ кредитор (чл. 464, ал. 1 ГПК) – основно средство за защитата му срещу материалната незаконосъобразност на изпълнителния процес. Достиженията на старите отменени процесуални закони, както и констатираните в актуалната нормативна уредба и в практиката проблеми, могат да послужат като основа за законодателни промени, които в бъдеще да направят исковата защита на кредитора в изпълнителното производство по-ефективна, а оттам – и правосъдието като цяло по-справедливо.

VII. Публикации във връзка с дисертационния труд

- **Райчев, В.** *Защитата на кредитора срещу вземането на друг конкуриращ кредитор в духа на първите български граждански процесуални закони.* – Юридически свят, № 1, 2023.
- **Райчев, В.** *За изменението на иска на кредитора за установяване на вземането му по издадена заповед за изпълнение.* – Търговско и облигационно право, № 5, 2023.
- **Райчев, В.** *За иска на кредитора за оспорване на вземането на друг конкуриращ кредитор с предмет публично вземане.* – Административно правосъдие, № 3, 2023.

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

FACULTY OF LAW
DEPARTMENT “PRIVATE LEGAL STUDIES”

**CLAIMS OF THE CREDITOR
IN THE ENFORCEMENT PROCEEDINGS**

Author’s Abstract

of dissertation

for the acquisition of the educational and scientific degree “doctor”

Professional field: 3.6 Law (Civil procedure)

CANDIDATE:

Vasil Raychev Raychev

ACADEMIC ADVISOR:

Assoc. Prof. Tania Panaiotova Gradinarova, PhD

Sofia, 2023 г.

Contents

	p.:
I. Introduction	33
II. General framework of the dissertation	33
1. Topic	33
1.1. Factors for the choice of the topic	33
1.2. Actuality and significance of the topic	34
1.3. Presence of the topic in the literature	35
2. Affiliation to the scientific field “Civil procedure”	35
3. Object of research	36
4. Subject of research	36
5. Methods of scientific research	37
6. Objective of the scientific research	38
7. Volume and structure	38
8. Sources	40
III. Presentation of the general findings in the dissertation	41
1. Chapter one	41
2. Chapter two	42
3. Chapter three	43
4. Chapter four	48
IV. Scientific contributions	54
V. Proposals <i>de lege ferenda</i>	56
VI. Conclusion	59
VII. Publications related to the dissertation	60

I. Introduction

This author's abstract outlines the research framework of the dissertation on the topic "Claims of the creditor in the enforcement proceedings". The abstract presents the factors for the choice of the topic of the dissertation as well as considerations on its actuality, significance, and presence in the literature. The affiliation of the research to the scientific field "Civil procedure" is argued. The object, the subject, the methods of scientific research used, and the objective of the scientific work are indicated. The volume and structure of the dissertation are considered. The literary sources used in the course of the scientific research are outlined and grouped based on their nature and purpose. The general findings in each of the four chapters of the dissertation are briefly highlighted. The main scientific contributions that stand out in the dissertation are presented, as well as the proposals *de lege ferenda* formulated in the course of the scientific research. The author's publications related to the dissertation are listed.

II. General framework of the dissertation

1. Topic

1.1. Factors for the choice of the topic

The topic of the dissertation is "Claims of the creditor in the enforcement proceedings". The legal theory and the court practice define the creditor as "the master of the enforcement proceedings", which is why the defense of their legitimate interest, namely the satisfaction of their receivable, occupies a central place in the enforcement procedure. The enforcement procedure, in turn, is defined in the theory as "the crown of the litigation". That is why the chosen topic has an important social significance, since the effective court defense of the creditor is an expression of the principles of justice and the rule of law established in the preamble of the Constitution of the Republic of Bulgaria and hence a guarantee of trust in justice in general.

1.2. Actuality and significance of the topic

The topic of the dissertation is based on the current legal framework of the claims of the creditor in the enforcement proceedings under Bulgarian law. The dissertation is in accordance with the current legislation and the established judicial practice as of 20.04.2023.

The problem of the defense of the creditor—applicant in the order proceedings or claimant in an already initiated enforcement case—is of interest not only for legal doctrine but also for legal professionals. It has important practical significance. In Bulgarian jurisprudence, the enforcement proceedings have been subject of the interpretative practice of the Supreme Court /SC/: Interpretative judgement /IJ/ No. 90/01.11.1972 of the General Assembly of the Civil Chamber of the SC, Decree of the Plenum of the SC No. 3/18.11.1980 on c. c. No. 3/1980, and under the current procedural law, the Supreme Court of Cassation /SCC/ adopted a number of interpretative judgements on issues related to the enforcement proceedings: IJ No. 4/18.06.2014 on int. c. No. 4/2013 of the General Assembly of the Civil and the Commercial Chambers /GACCC/ of the SCC, IJ No. 2/26.06.2015 on int. c. No. 2/2013 of the GACCC of the SCC, IJ No. 4/11.03.2019 on int. c. No. 4/2017 of the GACCC of the SCC, IJ No. 8/02.04.2019 on int. c. No. 8/2017 of the GACCC of the SCC, IJ No. 6/20.05.2022 on int. c. No. 6/2020 of the GACCC of the SCC, IJ No. 2/22.11.2022 on int. c. No. 2/2021 of the GACCC of the SCC, IJ No. 3/28.03.2023 on int. c. No. 3/2020 of the GACCC of the SCC. In addition to this, in recent years, a rich court practice has been formed on the application of the claim defense under Art. 422 and Art. 464 of the Civil Procedure Code (CPC), which requires in-depth research, analysis, and theoretical clarification. The dissertation, along with the mentioned interpretative and regular practice, also examines the practice of the Constitutional Court on issues related to the enforcement proceedings, as well as, on separate issues, the practice of the Arbitration Court at the Bulgarian Chamber of Commerce and Industry, the Court of the European Union, the European Court of Human Rights, the Court of Arbitration for Sport, the US Supreme Court, etc.

The practical significance of the problems considered in the scientific work, some of which were faced by the author in his practice as an attorney-at-law, is another independent factor for the choice of the topic of the dissertation.

1.3. Presence of the topic in the literature

In the Bulgarian legal literature, there are scientific studies in which the enforcement proceedings are examined in their entirety, independently (e.g., Mutafchiev, 1989, 2005; Gradinarova, 2015, 2016) or together with the general claim proceedings (e.g., Silyanovski, 1946; Stalev, 1988, 2001). Recently, a detailed commentary work dedicated to the enforcement procedure was published (Gradinarova, T., M. Obretenova, D. Dimitrov, B. Nikolova, K. Mashev, G. Horozov, N. Kolev. *Actual problems of the civil enforcement procedure. Commentary attached. Analysis of the judicial practice*. S.: PH "Labor and Law", 2023), which is considered in the dissertation. The debtor's claim defense was the subject of an in-depth scientific work by Zhivko Stalev (Stalev, Zh. *The debtor's claim defense against the enforcement*. Yearbook of the Sofia University, Faculty of Law, vol. XLIII, 1947/1948). However, there is a lack of independent comprehensive research dedicated only to the claim defense of the creditor in the order and enforcement proceedings, including the current legal framework of the problem and the claims under Art. 422, para. 1 of the CPC and Art. 464, para. 1 of the CPC in particular.

The need for such research, considering the above-mentioned practical significance of the problem, is another independent factor for the choice of the topic of the dissertation.

2. Affiliation to the scientific field “Civil procedure”

The defense, which is the subject of the dissertation, is carried out in court. The legal regulation of the problem under consideration—the claims of the creditor in the enforcement proceedings—is in Part five of the CPC, entitled "Enforcement proceedings". The claims are brought before the civil court and can be examined in the general claim proceedings (Part two of the CPC) or in the commercial dispute proceedings (Chapter thirty-two, Part three of the CPC), if the prerequisites of Art. 365 of the CPC are met. The parties participate in the proceedings in their capacity as private legal entities, being equal, and the court provides them with equal opportunities to exercise their rights (Art. 9 of the CPC). The subject of the reviewed claims are normally private receivables of the creditor against the debtor (in the case of the claim under Art. 422, para. 1 of the CPC) or of a competing creditor against the debtor (in the case of the claim

under Art. 464, para. 1 of the CPC), as the initiated proceedings regarding the claims are civil cases within the meaning of Art. 14, para. 1 of the CPC.

All of the above determines the affiliation of the scientific research to the scientific field "Civil procedure".

3. Object of research

The object of research in legal science is a certain type of social relations that have legal significance, arise on the occasion of the defense or realization of certain rights, and lead to the occurrence of certain legal consequences. The object of the present scientific research is the public relations that arise on the occasion of the defense of the creditor, whether the applicant in the order proceedings or the claimant in an already initiated enforcement case. These are procedural legal relations arising on the occasion of the defense of a subjective material right of the creditor—their receivable—which aims to satisfy the legitimate interest of the creditor in receiving from the debtor the due performance.

The relations under consideration have both a private and public law element, as they develop before a public authority—the court, according to the statutory (civil procedural) order.

4. Subject of research

The concept of "subject of research" is narrower than the concept of "object of research" and covers a certain legal relation or legal relations that are part of the object of legal research. In the present case, the subject of research is a certain type of defense of the creditor, namely the claim defense, resp. the civil procedural legal relations within which it is realized.

The direct subject of the present research are two specific claims: the claim of the creditor for the existence of the receivable under an issued enforcement order, *de lege lata* regulated in Art. 422, para. 1 of the CPC, and the claim of the creditor to challenge the receivable of another competing creditor, regulated in Art. 464, para. 1 of the CPC.

5. Methods of scientific research

In the course of the scientific research, the following methods of legal research were used: the historical method, as the development of the defense of the creditor was examined in historical terms; the comparative method, since the legal framework of the claim defense of the creditor in the enforcement proceedings under Bulgarian law is compared with the regulation of the same matter in foreign legal systems; the logical method, since the specific legal norms are compared with the spirit of the law; the inductive and the deductive methods, since in order to obtain a comprehensive scientific research the conclusions in it are formed both from the particular to the general and from the general to the particular; the legal-dogmatic method, since the comprehensive research of the problem involves the study and the analysis of the scientific achievements and the postulates formulated in the legal doctrine.

In relation to the legal norms that were studied, the following types of interpretation were applied: linguistic interpretation, in order to clarify the meaning of the terms used in the norms and the reasons for the choice of a given term by the legislator; grammatical interpretation, in order to clarify the meaning of the provisions in view of the grammatical categories used in them; systematic interpretation, in order to clarify the meaning of the considered provisions by comparing them with other provisions and clarifying their systematic and functional place in the law; logical interpretation, in order to clarify the meaning of the norm in view of the spirit of the law and the principles in law; historical interpretation, including comparison of the current edition of the legal norms with their previous editions, as well as with identical provisions from repealed laws. In the course of the scientific research, both the official interpretation of the relevant norms—the interpretative judgements of the SC and the SCC—and the regular court practice, as well as the unofficial one—the legal doctrine—were analyzed.

6. Objective of the scientific research

The direct objective of the scientific research is the accomplishment of independent, comprehensive research dedicated to the claim defense of the creditor in the enforcement proceedings and, in particular, to the claims under Art. 422, para. 1 of the CPC and Art. 464, para. 1 of the CPC. The focus of the research is the current regulation of the problem under Bulgarian law, but the topic is also examined in historical and comparative terms.

The indirect objective of the scientific research is, through the theoretical clarification of the considered problems, on the one hand, the achievement of a more accurate and uncontradictory application of the relevant legal norms in Bulgarian legal practice, including the court one, and on the other hand, the resolution of the identified problems *de lege ferenda* by legislative means.

7. Volume and structure

The dissertation consists of a total of 257 pages, which include a table of contents, a list of abbreviations, the dissertation itself, and a bibliography. There are 514 footnotes in the dissertation. The bibliography includes 85 titles, 66 of which are in Bulgarian and 19 in a foreign language (7 in English, 7 in French, 3 in Russian, and 2 in Spanish). In this regard, it should be noted that the considered scientific problem is not widely developed in the literature.

The dissertation is organized into six main independent parts: an introduction, four chapters, each of which consists of paragraphs and the paragraphs, in turn, of sub-paragraphs, and a conclusion.

The introduction of the dissertation outlines the subject and the objectives of the scientific research, the factors for the choice of the topic, the actuality and the significance of the latter in social, practical, and theoretical terms, the methods of legal research used, types of interpretation, and literary sources, as well as the structure of the dissertation.

Chapter one is entitled "Historical and comparative review of the defense of the creditor in the enforcement proceedings" and consists of three paragraphs: § 1 "Emergence of the remedies for the defense of the creditor", § 2 "Historical review of the defense of the creditor in the enforcement proceedings under Bulgarian law" and § 3 "Comparative review of the defense

of the creditor in the enforcement proceedings". § 1 briefly examines the emergence of the remedies for the defense of the creditor (in Roman law and after the Antiquity), and § 2 provides a historical review of the considered scientific problem under Bulgarian law after the Liberation (under the Civil Procedure Act of 1892 and the Order Proceedings Act of 1898, the Civil Procedure Act of 1930, and the Civil Procedure Code of 1952). § 3 consists of four subparagraphs, each of which examines the legal framework of the claim defense of the creditor in the enforcement proceedings respectively in French, German, and Anglo-Saxon law (with an emphasis on the law of the United Kingdom and the USA) and in other national legislations of countries from Europe, Asia, South America, and Africa in a comparative plan with the legal framework of the considered scientific problem under Bulgarian law.

Chapter two is entitled "General characteristics of the claim defense of the creditor in the enforcement proceedings" and consists of four paragraphs: § 1 "Theoretical clarification of the concept of "creditor"", § 2 "Specifics of the considered remedies", § 3 "Distinction from the general claim defense", and § 4 "Distinction from the claim defense of the debtor". In the mentioned paragraphs, consecutively, the concept of "creditor" is theoretically clarified and compared with the concept of "claimant", the specifics of the considered remedies—the claims under Art. 422, para. 1 of the CPC, and Art. 464, para. 1 of the CPC—are analyzed, and distinctions are made between the general claim defense and the claim defense of the debtor.

Chapter three and Chapter four occupy a central place in the dissertation and are respectively entitled "The claim of the creditor for the existence of the receivable under an issued enforcement order" and "The claim of the creditor to challenge the receivable of another competing creditor", the two chapters having an identical structure and each of them consisting of eleven paragraphs. Each of the chapters is dedicated to one of the two claims that are the immediate subject of the scientific research: the claim under Art. 422, para. 1 of the CPC, and the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC, with the paragraphs successively examining the scope of the claim, its subject, the subordination to the civil courts, the subject-matter and territorial jurisdiction, the legal prerequisites for the claim, the parties, the burden of proof, subjective and objective complications, the court judgement on the claim and its legal consequences, the problems in the practice, the problems in the current legislation, and proposals *de lege ferenda*.

The conclusion of the dissertation summarizes the scientific contributions according to the author's view, the formulated proposals *de lege ferenda*, and the main trends in the development of the considered institutes found in the course of the scientific research.

8. Sources

In the course of the scientific research, four groups of literary sources are used: sources regarding the historical development of the considered institutes; sources defining the main concepts in the dissertation; sources containing the main doctrinal understandings on the topic; and sources dedicated to the defense of the creditor in foreign legal systems.

The first group of literary sources covers those related to the historical development of the considered institutes, necessary for the historical review of the problem. Both sources dedicated to the defense of the creditor in Antiquity and, above all, in Roman private law and sources regarding the legal framework of the considered institutes in force in the 20th century but currently repealed are used.

The second group of literary sources brings together those that define the main concepts used in the dissertation, e.g., claim, creditor, debtor, receivable, etc. Along with the sources from this group from the specific field of legal research—civil procedure law—literary sources from other legal branches, such as law of obligations, civil law—general part, commercial law, and in particular, commercial contracts, etc., are used, defining the conceptual apparatus and the main legal statements that reveal the nature of the institutes considered in the dissertation.

The third group of sources unites those that contain the main doctrinal concepts, not in the field of civil procedure law in general but especially on the scientific problem considered in the dissertation. These special sources give the definitions of the specific legal concepts typical for the enforcement procedure: applicant, claimant, joint claimant, competing creditor, enforceable order, enforceable right, etc. The sources of this group cover the enforcement proceedings and, in particular, the defense of the creditor in them, as much as the problem has been considered in the Bulgarian legal literature.

The fourth group of sources includes those that examine the defense of the creditor in foreign legal systems. The sources of this group are necessary for the comparative review of the defense of the creditor in the enforcement proceedings.

The literary sources used in the dissertation are in Bulgarian, English, French, Spanish, and Russian.

III. Presentation of the general findings in the dissertation

1. Chapter one

In Chapter one, a historical and comparative review of the defense of the creditor—applicant in the order proceedings or claimant in an already initiated enforcement case—is made.

The foundations of the defense of the creditor and the enforcement in Roman law are examined, and a conclusion is drawn that, insofar as Roman law was applied and developed on the territory of today's Bulgaria, it can be assumed that it is also part of the Bulgarian legal tradition.

In the dissertation, it is concluded that in the first Bulgarian procedural laws after the Liberation—the Order Proceedings Act /1898/ and the Civil Proceedings Act /1930/—the defense of the creditor's receivable under an issued payment order/enforcement order is in some aspects better than the current one because if the debtor submits objections to the order, the court schedules the case for consideration in an open session without the need for a second referral through the bringing of a declaratory claim (such as that under Art. 422 of the CPC /2008/).

With regard to the claim of the creditor to challenge the receivable of another competing creditor, the Civil Proceedings Act /1930/ rightly provides that the court duty (state fee) on it is paid after the adoption of the final judgement on the case by the party that lost it, unlike the prevailing opinion in the current court practice that the claim is assessable and the plaintiff shall pay a state fee based on the amount of the challenged receivable already at the start of the case. The surrogate nature of the claim is recognized in the provisions of the law, while *de lege lata* its non-typical surrogate nature is derived theoretically.

In the comparative review, it is established that in the legal systems of a number of countries, the parallel existence of an indirect enforceable ground, such as the enforcement order under Bulgarian law and the writ of execution, as well as the double referral to the court for the defense of the same receivable, which is carried out under Art. 410/Art. 418 of the CPC and Art. 422 of the CPC under the threat of adverse consequences for the creditor in case of missing the

deadline for bringing the declaratory claim, have been avoided. In this way, in many foreign legislations, the procedure for obtaining a direct enforceable ground is simplified, facilitated, and accelerated, and in many legal systems, the figure of the writ of execution has been abandoned. In some legislations, the defense of the creditor is fully liberalized, e.g., in Norwegian law, where it is possible for the creditor to obtain a writ of execution on the basis of a written statement (notification) that they themselves have sent to the debtor, in contrast to other extremely conservative legal systems, e.g., that of Zimbabwe, where a writ of execution can only be issued on the basis of a court judgement and is subsequently presented for execution before the sheriff.

2. Chapter two

In Chapter two, general characteristics of the claim defense of the creditor in the enforcement proceedings are described. The central concepts for the dissertation—creditor, claimant, and claim—are examined, theoretically clarified, and defined for the purposes of the scientific research. The claims under Art. 422, para. 1 of the CPC and Art. 464, para. 1 of the CPC are examined in a comparative plan between them as well as in a comparative plan with the claim defense of the debtor.

In their typical case, both claims are declaratory, resp. the judgements by which the claims are granted are also declaratory, which is why their defense-sanction consequence is the force of *res judicata*. While, however, the claim under Art. 422, para. 1 of the CPC is positive declaratory, the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC is negative declaratory. Therefore, in its typical case, the legal interest in bringing the claim under Art. 422, para. 1 of the CPC is positive, and the legal interest in bringing the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC is negative.

However, the type of claims cannot be determined unambiguously, and they are not always declaratory, but under certain conditions they can be condemnatory. Thus, in certain hypotheses, the judgements by which the claims are granted can have, as a defense-sanction consequence, not only the force of *res judicata* but also an executive force. The two claims are therefore designated as hybrid claims.

The claim defense of the debtor in the enforcement proceedings is carried out through the bringing of typical negative declaratory claims (under Art. 439, para. 1 of the CPC and under Art. 424, para. 1 of the CPC). While the claims under Art. 422, para. 1 of the CPC, and Art. 464, para. 1 of the CPC can be brought simultaneously, as they can be brought by the same creditor in their capacity as plaintiff, although in this scenario the one claim is prejudicial in relation to the other, the prerequisites for bringing the claims under Art. 439, para. 1 of the CPC, and Art. 424, para. 1 of the CPC are mutually exclusive, which excludes the possibility of their simultaneous bringing.

There are no procedural obstacles in the case of a negative declaratory claim brought by the claimant under Art. 464, para. 1 of the CPC against another claimant and the debtor, a negative declaratory counterclaim under Art. 439, para. 1 of the CPC to be brought by the debtor against the claimant, as long as the latter has already obtained an enforceable ground against the debtor, i.e., that the condition under Art. 439, para. 2 of the CPC is met.

3. Chapter three

In Chapter three, the claim of the creditor for the existence of the receivable under an issued enforcement order is considered.

The legal regulation of the claim under the Bulgarian law *de lege lata* is in Art. 422 of the CPC, entitled "Claim for the existence of the receivable", placed in Chapter thirty-seven, Order proceedings, in Part five, Enforcement proceedings.

The constitutional foundations of the claim under Art. 422, para. 1 of the CPC are found in the principle of the rule of law established in the preamble and in Art. 4, para. 1 of the Constitution of the Republic of Bulgaria, as well as in Art. 56 of the Constitution, according to which everyone has the right to defense when their rights or legitimate interests are violated or threatened.

The claim under Art. 422, para. 1 of the CPC is a procedural remedy for the defense of the main subjective material right of the creditor—their receivable—in the event of an objection submitted by the debtor against the issued executive order.

As the provision of Art. 422 of the CPC is placed after the provisions of Art. 410 of the CPC and Art. 418 of the CPC, and as para. 2 of the provision accepts immediate enforcement,

the systematic and linguistic interpretation of the provision reveals that the claim under Art. 422, para. 1 of the CPC is applicable not only in the case of an objection submitted by the debtor against a simple enforcement order under Art. 410 of the CPC but also in the case of an objection submitted by the debtor against an immediate enforcement order under Art. 418 of the CPC, issued on the basis of one of the documents exhaustively listed in Art. 417 of the CPC.

The subject of the claim under Art. 422, para. 1 of the CPC is the disputed receivable of the plaintiff creditor against the defendant debtor, for which the enforcement order was issued.

As far as the subject of the claim under Art. 422, para. 1 of the CPC is a pecuniary receivable, the claim could be brought as a partial one, only for part of the receivable for which the enforcement order was issued.

As the material and procedural legal consequences of bringing a claim under Art. 422, para. 1 of the CPC occur from the moment of submission of the application for the issuance of an enforcement order before the relevant district court, the claim can only be admitted by the relevant state court competent under the rules of subject-matter jurisdiction and not by an arbitration court.

The norms of Art. 415 and Art. 422 of the CPC do not contain special rules in relation to the subject-matter jurisdiction of the claim of the creditor for the existence of the receivable under an issued enforcement order; therefore, the general provisions of Art. 103 and Art. 104 of the CPC are applicable, as only the cost of the claim is relevant for determining the court competent under the rules of subject-matter jurisdiction.

Regarding the territorial jurisdiction of the claim under Art. 422, para. 1 of the CPC, the general rules established in Art. 105 et seq. of the CPC are applicable.

In order for the creditor to have the right to claim under Art. 422, para. 1 of the CPC against the debtor, the latter must have submitted an objection against the enforcement order before the district court within one month of the delivery of the order under Art. 414, para. 2 of the CPC or, as an exception, before the regional court within one month after they have learned about the issuance of the order, if any of the conditions exhaustively listed in Art. 423, para. 1, it. 1–4 of the CPC are met.

The general procedural prerequisites for bringing a claim apply to the claim of the creditor for the existence of the receivable under an issued enforcement order.

The special prerequisites for bringing this claim are: the objection against the enforcement order being submitted before the deadline, the order being duly served in the absence of the debtor because the serving clerk has found that the debtor does not live at the indicated address, or the court having refused to issue an enforcement order (Art. 415, para. 1, it. 1–3 of the CPC); the court having duly instructed the applicant that they have the right to bring a claim for their receivable (Art. 415, para. 1 of the CPC); the claim being brought within one month of the service of the instructions, and the plaintiff having paid the due state fee (Art. 415, para. 4 of the CPC).

In the typical case, the plaintiff under Art. 422, para. 1 of the CPC is the creditor, holder of the disputed receivable, and applicant in the order proceedings, while the defendant is their debtor.

The plaintiff and the defendant in the claim under Art. 422, para. 1 of the CPC can be both individual and legal entities, including the state and its institutions.

The claim proceedings under Art. 422 of the CPC are considered a continuation of the order proceedings, and the latter are strictly formalized, are not claim proceedings, and are not competitive proceedings, which is why in the dissertation it is maintained that the participation in the proceedings under Art. 422 of the CPC of subsidiary parties is inadmissible.

Regarding the representation of the parties in the proceedings under Art. 422 of the CPC, the general rules apply (Art. 28–36 of the CPC), and no significant specifics are found.

In the proceedings under Art. 422 of the CPC, the plaintiff shall prove their capacity as a creditor towards the debtor, resp. the existence of a liquid and demandable pecuniary receivable against the defendant, including its ground.

The defendant, on their behalf, shall oppose the plaintiff with all the objections for non-existence of the receivable at their disposal: for invalidity (nullity or avoidance) of the ground, for prescription or payment of the receivable, for an entry in a registry making the receivable unenforceable to the defendant, for compensation, for the presence of an unfair clause in a contract concluded with a consumer, etc.

In the claim proceedings under Art. 422 of the CPC between the debtor and the person on whose property a lien or mortgage has been put to secure the debtor's debt, in the hypothesis in which the enforcement is directed towards this property, the defendants are not necessary joint parties, since in the claim proceedings this person has their own objections, and considering the

nature of the disputed legal relationship, the court's judgement may not be the same for both defendants (arg. Art. 216, para. 2 of the CPC). However, as the person securing the alien debt has the capacity of debtor in the enforcement proceedings as well, in the proceedings under Art. 422 of the CPC, this person and the principal debtor can be permissive joint parties.

As the person who has paid the debtor's wages knowing that a wage garnishment has been ordered without withholding the garnished amount, does not have the capacity of debtor in the enforcement proceedings, in the claim proceedings under Art. 422 of the CPC the debtor and this person are not joint parties, because the claim under Art. 422, para. 1 of the CPC cannot be brought against a person who does not have debtor's capacity (arg. Art. 415 and 422 of the CPC).

Considering the fact that the subject of the claim under Art. 422, para. 1 of the CPC is limited by the subject of the enforcement order, in the dissertation it is maintained that an objective cumulative joinder of the claim with other claims at the initiative of the plaintiff is inadmissible. In the proceedings under Art. 422 of the CPC, however, the plaintiff may bring a declaratory claim for their receivable hypothetically joint with a condemnatory one in the event that the immediate enforcement order is invalidated, since after its invalidation their interest would no longer be to simply establish the existence of their receivable by the force of *res judicata* but also to obtain an enforceable ground.

The defendant, for their part, could bring a counterclaim (Art. 211, para. 1 of the CPC) or an incidental claim (Art. 212 of the CPC), if the general prerequisites for bringing such claims are met, since the defense of the defendant in the proceedings under Art. 422 of the CPC is initially not fully limited either by the subject of the enforcement order or by the framework of the dispute initiated by the claim.

In the proceedings under Art. 422 of the CPC, the institutes of issuing a judgement as per the recognition of the claim (Art. 237 of the CPC) and issuing a judgement in absentia (Art. 238–240 of the CPC) are applied, and no particular differences are found compared to their usual development and legal consequences.

If the plaintiff in the claim under Art. 422, para. 1 of the CPC has an enforcement order for the receivable in dispute and the claim is declaratory, with the final judgement granting the claim, the existence of the receivable is established by the force of *res judicata*, and the

judgement itself is declaratory. According to Art. 298 of the CPC, the force of *res judicata* of the judgement extends not only to the parties but also to their heirs and successors.

If the plaintiff in the claim under Art. 422, para. 1 of the CPC does not have an enforcement order for the disputed receivable and the claim is condemnatory, with the final judgement granting the claim, the defendant is condemned to pay the plaintiff the disputed amount, and in addition to the force of *res judicata*, the judgement also has executive force, so on the basis of it, the plaintiff is able to obtain a writ of execution, as the judgement itself is condemnatory.

If the claim under Art. 422, para. 1 of the CPC is granted by a final judgement, the existence of the disputed right (the receivable of the creditor against the debtor) is established at the moment of the ending of the court investigation before the last instance that has examined the dispute on material grounds, resp. issued the final judgement on it.

If the claim under Art. 422, para. 1 of the CPC is rejected by a final judgement, regardless whether it was brought as a declaratory or as a condemnatory claim, the force of *res judicata* precludes the possibility for the creditor to seek defense of their receivable in future court proceedings (Art. 299 of the CPC), unless new facts relevant to the disputed legal relationship occur.

If the proceedings under the claim are terminated (by a ruling), including due to the withdrawal of the claim, the force of *res judicata* is not formed, but a number of procedural rights of the plaintiff are precluded (the right to benefit from the fiction under Art. 422, para. 1 of the CPC, resp. from the interruption of the prescription period from the date of the submission of the application for the issuance of an enforcement order; the right to benefit from the state fee paid in the order proceedings – Art. 415, para. 4 of the CPC; the right to benefit from the issued enforcement order, which pursuant to Art. 415, para. 5 of the CPC is invalidated), but nevertheless the creditor does not lose their subjective material right (their receivable), which from that moment on can be defended by bringing a condemnatory claim under the general procedure.

4. Chapter four

In Chapter four, the claim of the creditor to challenge the receivable of another competing creditor is considered.

The legal regulation of the claim under the Bulgarian law *de lege lata* is in Art. 464 of the CPC entitled "Challenging the receivable of a joint creditor", placed in Chapter forty-one, Joinder of creditors and distribution of the accumulated amount, in Part five, Enforcement proceedings. The title of the provision is incorrect, as under Art. 464 of the CPC, the receivable of any creditor competing with the plaintiff, including the primary claimant, and not necessarily a joint one, can be challenged.

The constitutional foundations of the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC are found in the principle of the rule of law established in the preamble and in Art. 4, para. 1 of the Constitution of the Republic of Bulgaria, as well as in Art. 56 of the Constitution, according to which everyone has the right to defense when their rights or legitimate interests are violated or threatened.

The claim under Art. 464, para. 1 of the CPC is a remedy for the defense of the receivable of the creditor in the enforcement proceedings, but in an indirect way, because with it is established not the existence of the receivable of the creditor plaintiff against the debtor, but the non-existence of the receivable of another competing (also called false and apparent) creditor against the debtor, if the liquidated property of the debtor is insufficient for the satisfaction of all the claimed receivables.

In most of the previous studies of the defense of the competing claimant, thorough attention is paid to the simulation of the ground of the challenged receivable, resp. to the understanding that the defendants in the negative declaratory claim have knowingly and intentionally achieved a non-existent enforceable ground with the intent to damage the actual creditors of the debtor, but in the dissertation it is maintained that such an intention on the part of the defendants shall not be presumed (since it is not always present), and the non-existence of the receivable shall be interpreted much more expansively (as the simulation of the contract is a much rarer hypothesis than, for example, the prescription of the receivable) and without regard to the intentions of the creditor and the debtor, who shall not necessarily be perceived as acting in bad faith.

The claim has a special suspensive security effect since, according to Art. 464, para. 1, sent. 2 of the CPC, the bringing of the claim within one month of the distribution stops the transfer of the amount determined for the creditor with the challenged receivable.

The subject of the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC is the challenged pecuniary receivable of a competing claimant whose non-existence is alleged. This non-payability can be due to a wide range of circumstances: the receivable arising from a null or avoidable contract, prescription, payment of the receivable, etc.

The challenge under Art. 464 of the CPC can concern both the cause of the creditor's receivable and their privilege, insofar as the latter puts the claimants in competition for the distribution of the amount accumulated in the enforcement proceedings.

Under Art. 464 of the CPC, public receivables against the debtor, for which the state is a joint claimant by right based on Art. 458 of the CPC, can also be challenged.

As far as the subject of the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC is a pecuniary receivable, the claim could be brought as a partial one, with the plaintiff challenging only a part of the receivable of the defendant claimant against the defendant debtor.

As far as the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC reflects directly on an already initiated enforcement proceedings, and the holder of the enforcement is always the state (even when it is carried out by a private enforcement agent, the powers of the latter are delegated by the state—art. 2, para. 1 of the Private Enforcement Agents Act), the claim can only be admitted by the relevant state court competent under the rules of subject-matter jurisdiction and not by an arbitration court. The legal dispute under Art. 464 of the CPC is a private (civil) one, even when its subject is a public receivable, and pursuant to Art. 14, para. 1 of the CPC, the case is always within the jurisdiction of the civil court.

The norm of Art. 464 of the CPC does not contain special rules in relation to the subject-matter jurisdiction of the claim of the creditor to challenge the receivable of another competing creditor; therefore, the general provisions of Art. 103 and Art. 104 of the CPC are applicable, as only the cost of the claim is relevant for determining the court competent under the rules of subject-matter jurisdiction.

Regarding the territorial jurisdiction of the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC, the general rules established in Art. 105 et seq. of the CPC are applicable, bearing in mind that insofar as there are two defendants in the claim (the competing claimant and the debtor), if they

are from different court districts, according to Art. 116 of the CPC, the claim can be brought before the court of one of these districts at the plaintiff's choice.

The general procedural prerequisites for bringing a claim apply to the claim of the creditor to challenge the receivable of another competing creditor.

The legal interest as a prerequisite for bringing the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC shall be interpreted more expansively in order not to make it dependent on the will of the competing claimant in the enforcement case (defendant in the claim) whether to request its termination against themselves (according to Art. 433, para. 1, item 2 of the CPS) and thus to achieve termination of the court proceedings under Art. 464 of the CPC as well due to a lack of legal interest for the plaintiff. That is why in the dissertation it is maintained that the legal interest for the creditor to challenge under Art. 464 of the CPC the receivable of another competing creditor arises, albeit conditionally, already at the moment when enforcement proceedings are first initiated against the debtor, in which proceedings the creditor has the right to join as a claimant, and therefore their legal interest exists (in an active or latent state) until the moment when the creditor loses their capacity as a creditor.

Although the subject of the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC is formally the challenged pecuniary receivable of the competing claimant, with the claim, the plaintiff does not aim to enrich themselves with this amount, they do not seek it and could not receive it. Therefore, in the dissertation it is maintained that the cost of the claim is not the disputed amount, and in view of the nature of the claim, it is unfair for the plaintiff to be burdened with the payment of a state fee calculated on the basis of such a large amount, so the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC shall be considered a non-assessable claim.

The special prerequisites for bringing the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC are: multiple claimants in the individual enforcement proceedings (so-called competing claimants); the amount accumulated as a result of the liquidation of the debtor's property being insufficient to satisfy the receivables of all claimants in full; a creditor with a non-existent claim (a false creditor in a broad sense) participating in the enforcement proceedings; the distribution being prepared.

In the dissertation, it is maintained that the criterion for the existence of a legal interest for the plaintiff in challenging the receivable of another claimant shall be the entire property of

the debtor and not only the one liquidated and included in the distribution under Art. 460 of the CPC.

When the claimant is joint on their own initiative (upon written request), one additional special prerequisite for the existence of the right to claim under Art. 464 of the CPC shall be present, namely that the enforcement agent has issued a decree under which the creditor was constituted as a claimant in the proceedings.

The plaintiff in the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC is a claimant (a creditor who has already initiated an enforcement for collecting their receivable as a result of which enforcement proceedings were instituted). They have typical legal standing and are not a procedural substitute, as in the proceedings they defend their own right to (fully) satisfy their receivable from the property of the debtor without competing with a claimant whose receivable is non-existent.

The defendants in the claim are two: another claimant who has a receivable against the same debtor (and this receivable is challenged by the plaintiff as non-existent), and the debtor themselves. Due to the very nature of the proceedings, the two defendants are necessary joint parties, since the judgement on the case cannot be different for each of them, and insofar as their capacity as defendants in the proceedings arises from an express legal provision (art. 464, para. 1, sent. 1 of the CPC), they are also mandatory joint parties because the non-participation of any of the mandatory defendants in the case would lead to the inadmissibility of the judgement on the dispute.

The plaintiff and the defendant in the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC can be both individual and legal entities, including the state (which, furthermore, according to Art. 458, sent. 1 of the CPC, is always considered a joint claimant for its public receivables against the debtor, the amount of which was declared to the enforcement agent before the distribution).

In the dissertation, it is maintained that the participation of a subsidiary party in the proceedings under Art. 464 of the CPC is always admissible on the side of the defendant competing creditor, as well as on the side of the plaintiff, but not at the moment of institution of the proceedings.

A third person could not have a legal interest in the judgement on the case being rendered in favor of the defendant debtor, since if the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC is rejected, no right of recourse would arise in favor of the defendant against the third subsidiary party

participating on their side, and if the claim is granted, the challenged receivable would be recognized as non-existent, which is entirely in the interest of the defendant debtor, and the latter again would have no recourse claim against the third party. Therefore, the participation of a third subsidiary party on the side of the defendant debtor is inadmissible (arg. Art. 218 of the CPC *in fine*).

However, the defendant competing claimant would have a legal interest in involving on their side, for example, a third person who has assigned the challenged receivable to them, because if it turns out that the receivable does not exist, the question about the assignor's recourse liability towards the assignee under Art. 100, para. 1 of the Obligations and Contracts Act would arise. That is why the participation of a subsidiary party in the proceedings under Art. 464 of the CPC on the side of the defendant competing claimant is admissible, either by intervention (Art. 218 of the CPC) or by involvement (Art. 219 of the CPC).

Regarding the representation of the parties in the proceedings under Art. 464 of the CPC, the general rules apply (Art. 28–36 of the CPC), and no significant specifics are found.

In the proceedings under Art. 464 of the CPC, the plaintiff claimant shall prove, in the first place, their capacity as a creditor towards the defendant debtor and, in the second place, that the challenged receivable does not exist.

The defendant claimant, on their part, shall prove their capacity as a creditor towards the defendant debtor, resp. the existence of a liquid and demandable pecuniary receivable against the debtor, including its cause.

In the dissertation, it is maintained that in the proceedings under Art. 464 of the CPC, the defendant debtor normally does not bear any burden of proof and no specific procedural behavior is expected from them, since if the claim is rejected, they "win" the case, and if the claim is granted, resp. the competing creditor's receivable is recognized as non-existent, the debt (the liability) is reduced, from which the debtor undoubtedly benefits.

In the event that the challenged receivable of the debtor is guaranteed by a person who (despite being a joint and several debtor) is not constituted as a party to the enforcement proceedings, the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC, being inextricably related to the particular enforcement proceedings, could not be brought against the guarantor, resp. they and the debtor could not be joint parties in the claim proceedings under Art. 464 of the CPC.

However, if two or more claimants are joint and several creditors of the debtor for the challenged receivable, the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC may be brought against all or some of them, and they would be permissive joint parties, as the court's judgement on the case may be different for some of them.

In the event that the plaintiff asserts the non-existence of the challenged receivable of the competing claimant on different grounds, there is an objective joinder of two or more claims under Art. 464, para. 1 of the CPC at the initiative of the plaintiff, whether brought hypothetically or alternatively.

If the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC is granted by a final judgement, the challenged receivable is excluded from the distribution, and the enforcement agent makes another distribution proportionally between the other claimants, in which the amount previously determined for the eliminated creditor is included.

When the claim is brought after the deadline under Art. 464, para. 1, sent. 3 CPC (one month from the distribution) and as a result the amount determined for the creditor with the challenged receivable has already been transferred to the latter by the enforcement agent, the claim is condemnatory, since from that moment the legal interest for the plaintiff is no longer only the non-existence of the receivable of the competing creditor to be established by virtue of the force of *res judicata*, but also that the defendant is condemned to return to the enforcement agent's bank account the amount unlawfully received as a result of the distribution. In this hypothesis, the judgement by which the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC is granted has as a defense-sanction consequence not only the force of *res judicata* but also an executive force.

If the claim under Art. 422, para. 1 of the CPC is rejected by a final judgement, the enforcement agent transfers to the defendant claimant the amount determined for them within the distribution.

If the proceedings under the claim are terminated (by a ruling), the force of *res judicata* is not formed, but the suspensive effect of the claim under Art. 464, para. 1, sent. 2 CPC is cancelled, and the enforcement agent shall transfer to the defendant claimant the amount determined for them within the distribution.

IV. Scientific contributions

In the dissertation, the following contributions in legal science, and in particular, in the fields of Civil procedure and Civil enforcement procedure, can be highlighted:

- In the scientific research, a comprehensive review of the judicial practice is made on issues related to the claim of the creditor for the existence of the receivable under an issued enforcement order (Art. 422, para. 1 of the CPC) and the claim of the creditor to challenge the receivable of another competing creditor (Art. 464, para. 1 of the CPC). The emphasis in this review is on the regular practice of the SCC, adopted pursuant to Art. 290 of the CPC, and the interpretative practice of the SCC. The dissertation examines a large number of judicial acts, some of which are grouped on the basis of the issues they deal with or the identical legal conclusions they contain. The review contains analytical and critical moments, with the author's own conclusions on the problems considered in practice being presented.
- The two claims, which are the immediate subject of the scientific research, are examined not only separately but also from a comparative perspective. Thus, a conclusion is formed that both claims provide the defense of the creditor in the enforcement proceedings, but while with the claim under Art. 422, para. 1 of the CPC the creditor directly defends their own receivable by establishing its existence, with the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC the creditor indirectly defends their receivable by challenging the receivable of another competing creditor and thus ensures the satisfaction of their own receivable from the debtor's property. In addition, the type of the considered claims cannot be determined unambiguously without knowing the exact circumstances under which the current claim is brought, as the claims are not always declaratory, and under certain conditions they can be condemnatory, which is why in the scientific research they are defined as claims of hybrid type.
- Although in theory it is assumed that the term under Art. 415, para. 4 of the CPC for bringing the claim for the existence of the receivable is preclusive, in the dissertation it is

stated that its expiration precludes only the plaintiff's right to benefit from the issued enforcement order (and writ of execution in the case of Art. 418, para. 1 of the CPC), from the fiction that the claim is brought on the date of submission of the application, and from the state fee paid for the order proceedings, but it does not extinguish either their material right (their receivable) or their procedural right to have their receivable defended by a regular claim. The significance of the instructions under Art. 415, para. 1 of the CPC is not in the simple notification of the applicant that they have the right to bring a claim for their receivable against the debtor, but their significance is that the moment of the notification is the starting moment for the one-month term under Art. 415, para. 4 of the CPC. Because of this, the fact that the applicant expects their right to bring a claim under Art. 422, para. 1 of the CPC to arise or has learned that the debtor has submitted an objection to the enforcement order and even that the court has issued instructions for the bringing of the claim (e.g., when reviewing the case file) does not derogate the obligation of the court to serve its instructions to the applicant explicitly and properly.

- An independent contribution is the conclusion that the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC can be condemnatory when it is brought after the deadline under Art. 464, para. 1, sent. 3 of the CPC (one month from the distribution) and as a result the amount determined for the creditor with the challenged receivable has already been transferred to the latter by the enforcement agent, since from that moment the legal interest for the plaintiff is no longer only the non-existence of the receivable of the competing creditor to be established by virtue of the force of *res judicata*, but also that the defendant is condemned to return to the enforcement agent's bank account the amount unlawfully received as a result of the distribution. Therefore, in the mentioned hypothesis, the judgement by which the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC is granted has as a defense-sanction consequence not only the force of *res judicata* but also an executive force.
- In the scientific research, it is accepted that the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC has a non-typical surrogate nature since, by means of this claim, the plaintiff, although they have typical legal standing and are not a procedural substitute, also exercises an

alien right—the right of the debtor to challenge the existence of the receivable of the competing creditor. The plaintiff's active behavior is provoked by the debtor's passive behavior; the plaintiff is motivated to bring the claim because the debtor is inactive and does not challenge the other creditor's receivable against them. The conclusion formed has important practical significance, as due to the non-typical surrogate nature of the claim under Art. 464, para. 1 of the CPC, the receivable of the competing creditor can also be challenged because of its prescription.

- Another contribution in the dissertation is the conclusion that the subject of the claim of the creditor to challenge the receivable of another competing creditor can also be a public receivable, and in this case the claim is subordinated to the civil courts. In the proceedings under Art. 464 of the CPC, the court has the right to rule incidentally on the validity and legality of the administrative act, from which the contested public receivable originates, if the debtor did not challenge the act, but if the administrative act was challenged and its challenge was rejected by a final judgement, the civil court is obliged to accept the act as valid and lawful.

V. Proposals *de lege ferenda*

As a result of the in-depth research of the problem, taking into account the identified theoretical and practical problems, a number of proposals *de lege ferenda* were formulated in the dissertation, the purpose of which is the improvement of law enforcement.

With regard to the claim of the creditor for the existence of the receivable under an issued enforcement order, the following proposals for legislative changes are formulated:

- In Art. 210 of the CPC, a new para. 3 shall be created: "*If in the proceedings under Art. 422, para. 1 the increasing of the amount of the claim by an amount exceeding the one in the enforcement order is requested, the court divides the claim for the part of the amount not included in the order for examination in separate proceedings, in which the special rules applicable in the proceedings under Art. 422, para. 1 do not apply*".

- In Art. 232 of the CPC, a new para. 2 shall be created: "*The claimant cannot withdraw their claim in the proceedings under Art. 422, para. 1, if the term under Art. 415, para. 4 has expired*".
- In Art. 415 of the CPC, para. 5 shall be amended as follows: "*The claim may be brought by a universal or private successor of the applicant, as well as against a universal successor of the debtor*", and a new para. 6 shall be created: "*When the applicant or their successor does not present evidence that they have brought the claim within the indicated term, the court invalidates the enforcement order partially or fully, as well as the writ of execution issued under Art. 418*".
- In para. 1 of Art. 422 of the CPC, a second sentence shall be added: "*If two or more different enforcement orders are issued for two or more parts of the same receivable, the claim for the entire receivable shall be presumed to have been brought at the moment of the submission of the first application for the issuance of an enforcement order*".

It shall be considered that the above-mentioned proposals *de lege ferenda* refer to the provision of Art. 415 of the CPC (edit., SG No. 100 of 20.12.2019), insofar as the provision of Art. 415 of the CPC (edit., SG No. 11 of 02.02.2023, in force from 01.07.2024) is not part of the legislation in force at the date of completion of the scientific research.

With regard to the claim of the creditor to challenge the receivable of another competing creditor, the following proposals *de lege ferenda* are formulated:

- In para. 1 of Art. 19 of the CPC *in fine*, a comma shall be inserted and the words "*as well as if it is a dispute under Part five of this code*" shall be added.
- The title of the provision of Art. 464 of the CPC shall be amended from "*Challenging the receivable of a joined creditor*" to "*Challenging the receivable of a competing claimant*".

- In the first sentence of para. 1 of Art. 464 of the CPC, the word "creditor" shall be replaced with the word "claimant"; in the second sentence of para. 1 of Art. 464 of the CPC, the word "the creditor" shall be replaced with the word "the claimant".
- In para. 2 of Art. 464 of the CPC, a second sentence shall be created: "*The challenge can also be realized by an objection that the receivable or part of it is prescribed*".
- In Art. 464 of the CPC, a new para. 3 shall be created: "*The claim brought within the term under para. 1, sent. 3, is declaratory, and the claim brought after the expiry of this term is condemnatory*".
- In Art. 464 of the CPC, a new para. 4 shall be created: "*If the claim is brought against a joint claimant under Art. 459 or against a claimant whose enforceable ground has not entered into force, the proceedings under par. 1 shall be suspended until the establishment of the existence or non-existence of the challenged claim by a final judgement*".
- In Art. 464 of the CPC, a new para. 5 shall be created: "*The state fees, costs, and attorney's fees for one attorney paid by the plaintiff shall be paid by the defendant claimant and the defendant debtor in a proportion of 2:1 in accordance with the part of the claim that is granted*".
- In Art. 464 of the CPC, a new para. 6 shall be created: "*When the claim is rejected by a final judgement, the plaintiff owes the defendant claimant compensation for all pecuniary and non-pecuniary damages that are a direct and immediate consequence of the infringement, in an amount not less than the default interest at the statutory rate on the amount determined for this claimant from the submission of the claim until the delivery of the amount to the defendant*".

Some proposals *de lege ferenda*, which are indirectly related to the claims that are the immediate subject of the scientific research but have a wider scope, are also formulated in the dissertation, such as:

- For the obligations of minors, interest shall not be charged or owed.
- The special representative of the debtor in enforcement proceedings shall be appointed by the district court of the place of enforcement.
- The so-called sporting succession between sports clubs, recognized in the practice of the Court of Arbitration for Sport, shall be recognized in Bulgarian legislation as well.

VI. Conclusion

The dissertation shares the opinion expressed in the French legal literature that, in view of the extremely dynamic development of social processes in recent years, which results in the necessity of a new legal framework responding to the current state of social relations, the law that is being created and applied nowadays can be defined as "intermediate law" (*droit intermédiaire* /fr/). With regard to the defense of the creditor, it is concluded that from Antiquity to the present day, their defense has had and still has important social and legal significance. However, the procedural remedies of the creditor have changed and continue to change, with a tendency towards weakening of their effectiveness and a sense that both the legislator and the court practice are increasingly abandoning the understanding that the creditor is "the master of the enforcement proceedings". The strongest and most efficient form of procedural defense of the creditor is the claim, and outside of it, they have far fewer procedural remedies for defense than the debtor. Therefore, the claim of the creditor for the existence of the receivable under an issued enforcement order (Art. 422, para. 1 of the CPC) turns out to be their main remedy for the defense of their material subjective right (their receivable), while the claim of the creditor to challenge the receivable of another competing creditor (Art. 464, para. 1 of the CPC) is their main remedy for the defense against the material illegality of the enforcement procedure. The achievements of the old repealed procedural laws, as well as the problems found in the current

legal framework and practice, could serve as a basis for legislative changes, which in the future would make the claim defense of the creditor in the enforcement proceedings more effective and, hence, the justice as a whole more fair.

VII. Publications related to the dissertation

- **Raychev, V.** *The defense of the creditor against the receivable of another competing creditor in the spirit of the first Bulgarian civil procedure laws.* – Juridical world, № 1, 2023.
- **Raychev, V.** *On the amendment of the claim of the creditor for the existence of the receivable under an issued enforcement order.* – Commercial and obligation law, № 5, 2023.
- **Raychev, V.** *On the claim of the creditor to challenge the receivable of another competing creditor with a public receivable as a subject.* – Administrative justice, № 3, 2023.